

ประโยค ป.ธ.๓ · วิชาบาลีไวยากรณ์

การ์ดสรุป ไวยากรณ์ ๗ ข้อ

สรุปจากข้อสอบสนามหลวงจริง
พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙ ครบ ๒๔ ชุด

อักขรวิธี

สนธิ

นามและสัพพนาม

อาขยาต

กิตก์

สมาส

ตัทธิต

๒๘๒ รายการ · ๑๒ ปี · ๒๒ แผ่น

โดย

พระมหาอนวัช ภูริวโร

ศูนย์พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อศีลธรรม สถาบันพัฒนาเยาวชนโลก

การเรียนพระบาลี

ก็เหมือนได้ฟังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เหมือนได้ไปนั่งอยู่ใกล้ ๆ ท่านเลย

เหมือนท่านเสด็จลงมาเลย แล้วไม่ใช่แค่พระองค์เดียว

เพราะแต่ละพระองค์ก็สอนเหมือนกันหมด

แล้วเก็บรวบรวมไว้ในภาษาบาลี

เพราะฉะนั้นใครที่ได้เรียน ได้ศึกษาก็เหมือนได้เข้าเฝ้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า นับพระองค์ไม่ถ้วนเลย

ภาษาบาลีจึงเป็นภาษาของผู้มีบุญ มีบารมี

ที่ได้สั่งสมมานับภพนับชาติไม่ถ้วนทีเดียว นะจ๊ะ

โอวาทหลวงพ่อดัมมชโย

สารบัญ • ๒๒ แผ่น

เรียงตามลำดับข้อสอบ ข้อ ๑-๗

ทุกตัวเลขในเล่มนับจากข้อสอบจริง ๒๔ ชุด

ข้อสอบวิชาบาลีไวยากรณ์ของ ประโยค ป.ธ.๓ มี ๗ ข้อ เสมอ และแต่ละข้อถามเรื่องเดิมทุกปี — การ์ดหนึ่งชุดจึงตรงกับข้อสอบหนึ่งข้อ

ข้อ	ชื่อการ์ด	เนื้อหาหลัก	หน้า	ศัพท์/ ประโยค ในคลัง
๑	อักขรวิธี	ผังอักขระ ๔๑ · จาน ๖ กรณ ๔ · โฆสะ-อโฆสะ · ครุ- ลหุ · หลักสัทยอกและคำที่เคยให้แก้	๑-๓	๓๔ รายการ
๒	สนธิ	สนธิกริโยปกรณ ๘ × สนธิ ๓ ชนิด · กฎตัดและต่อทุก ข้อ · คลังศัพท์ ๓๗ คำพร้อมคำตอบ	๔-๖	๓๗ ศัพท์
๓	นามและสัพพนาม	ผังชื่อย่อย ก-ง · คุณนาม ๓ ชั้น · สัพพนาม · ตาราง สังขยา · อพยยศัพท์ · รูปพ้องและอาลปนะ	๗-๙	๑๐๐ รายการ
๔	อาขยาต	กฎ ๗ ข้อสำหรับแก้คำที่ผิด · วิภัติ ๘ หมวด · วาจก ๕ · หมวดธาตุ ๘ · ประโยคที่เคยออก ๔๒ ประโยค	๑๐-๑๓	๕๒ รายการ
๕	กิตก์	สาธนะ ๗ × รูป ๓ · ปัจจัยนามกิตก์ ๑๔ / กิริยากิตก์ ๑๐ · คลังศัพท์ ๓๗ คำพร้อมรูปวิเคราะห์	๑๔-๑๖	๓๗ ศัพท์
๖	สมาส	สมาส ๖ และชนิดย่อย · ตัวชี้ขาดแต่ละชนิด · สมาส ซ้อนสมาส · คลังศัพท์ ๓๓ คำพร้อมรูปวิเคราะห์	๑๗-๑๙	๓๓ ศัพท์
๗	ตัทธิต	ตัทธิต ๓ หมู่ ๑๕ อย่าง · ปัจจัยและอรรธที่ลงแทน · สูตรวิเคราะห์ประจำตัทธิต · คลังศัพท์ ๖๑ คำ	๒๐-๒๒	๖๑ ศัพท์

เล่มนี้ทำมาอย่างไร และใช้อย่างไร

ที่มาของทุกตัวเลข — ข้อสอบวิชาบาลีไวยากรณ์ ป.ธ.๓ ทั้ง ๒๔ ชุด (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙ ปีละ ๒ ครั้ง) ถูกถอดเป็นข้อมูลแล้วนับด้วยเครื่อง ตัวเลข “ออกกี่ครั้ง” ทุกจุดในเล่มจึงนับจากข้อสอบจริง ไม่ได้ประมาณเอา · นิยามและกฎทุกข้อยกจาก **สูตรสำเร็จ บาลีไวยากรณ์** · ตัวอย่างและรูปวิเคราะห์ยกจาก **เฉลยจริงของปีนั้น** ไม่ได้แต่งขึ้น

วิธีใช้ — หน้าแรกของแต่ละข้อ บอกว่าข้อนั้นถามอะไรซ้ำ ๆ และมี **สูตรคำตอบ** ให้ลอกลงกระดาษ · **หน้ากลาง** คือกฎและตารางที่ต้องใช้ตอนทำจริง · **หน้าท้าย** คือ**คลังศัพท์ทุกคำที่เคยออก** พร้อมคำตอบ — อ่านหน้านี้ก่อนเข้าห้องสอบคุ้มที่สุด

ข้อควรรู้ — ข้อสอบชุดหนึ่งมี ๗ ข้อเสมอ และ ข้อ ๒ · ๕ · ๖ · ๗ สั่งให้ “ตัดและต่อ” หรือ “ตั้งวิเคราะห์” ครบทั้ง ๒๔ ชุด ไม่เคยเว้น · สีข้อนี้จึงเป็นคะแนนที่เตรียมล่วงหน้าได้แน่นอนที่สุด

ข้อ ๑ อักษรวิธี • ผังอักษรและฐานกรณ์

๑. ขอนี้ถามอยู่ ๕ เรื่อง สลับกันไปมา

๒๔ ชุด พ.ศ. ๒๕๕๘–๒๕๖๙

เรื่องที่ถาม	ออก	รูปคำถามที่เคยใช้
พยัญชนะสังโยค	๗	มีหลักอย่างไร • ตัวไหนใช้สังโยคไม่ได้ • พยัญชนะเหล่านี้ซ้อนอะไรได้บ้าง • คำเหล่านี้สังโยคถูกหรือผิด
สระ	๖	มีเท่าไร อะไรบ้าง • สระไหนมีเสียงเช่นไร • จัดเป็นคู่ไว้เท่าไร • สระเช่นไรจัดเป็นครุ
สระ ↔ พยัญชนะ + ครุ/ลหุ	๕	สระกับพยัญชนะมีเท่าไร ต่างกันอย่างไร • ในคำว่า “...” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ
ฐานกรณ์	๔	ฐานกรณ์คืออะไร มีเท่าไร • อักษรเหล่านี้เกิดที่ฐานไหน เรียกชื่อว่าอย่างไร
พยัญชนะ • โหสะ • อัฒสสระ	๔	พยัญชนะมีเท่าไร อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้ • ตัวไหนเป็นโหสะ อโหสะ • ตัวไหนเป็นอัฒสสระ

รูปแบบพิเศษ ๒ ชุด

ปี ๒๕๖๒/๑ และ ๒๕๖๑/๒ เป็นแบบ “จงเติมคำลงในช่องว่าง” ๕ ช่อง • เนื้อหาที่ถามยังเป็น ๕ เรื่องเดิม

๒. ผังอักษร ๔๑ ตัว — จำผังนี้ได้ตอบได้เกือบทั้งข้อ

บาลีไวยากรณ์ หน้า ๒๖๕–๒๗๕

	ที่ ๑	ที่ ๒	ที่ ๓	ที่ ๔	ที่ ๕ (สวดวรรค)	ฐานที่เกิด
ก วรรค	ก	ข	ค	ฌ	ง	คอ • กณฐชา
จ วรรค	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ	เพดาน • ตาลุชา
ฎ วรรค	ฎ	จ	ฌ	ฌ	ณ	ปุ่มเหงือก • มุทธชา
ด วรรค	ด	ถ	ท	ธ	น	ฟัน • ทนตชา
ป วรรค	ป	ผ	พ	ภ	ม	ริมฝีปาก • โอฏฐชา
อวรรค ๘	ย ร ล ว ส ห ฬ ํ					ไม่เป็นพวกตามฐาน
สระ ๘	อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ					นิสสัย • ออกเสียงเองได้

ที่ ๑ ที่ ๒ ของทุกวรรค + ส = **อโหสะ ๑๑ ตัว** • ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ของทุกวรรค + ย ร ล ว ส ห ฬ = **โหสะ ๒๑ ตัว** • นิคคหิต = โหสโหสวิมุตติ (ฝ่ายศาสนา)

สถิล-ธนิต ที่ ๑ ที่ ๓ = **สถิล (หย่อน)** • ที่ ๒ ที่ ๔ = **ธนิต (หนัก)** • เรียงเสียงจากเบาไปก้อง **สถิลอโหสะ → ธนิตอโหสะ → สถิลโหสะ → ธนิตโหสะ**

๓. ฐาน ๖ • กรณ ๔

ถามเรื่องนี้ ๔ ครั้ง

ฐาน (ที่เกิด)	อักษรที่เกิดที่ฐานนั้น	เรียกชื่อว่า	กรณ (ที่ทำ)
กณโฐ คอ	อ อา • ก ข ค ฌ ง • ห (๘)	กณฐชา	สกฎฐาน ฐานของตน
ตาลุ เพดาน	อิ อี • จ ฉ ช ฌ ญ • ย (๘)	ตาลุชา	ชีวหามขณ ท่วมกลางลิ้น
มุทธา ปุ่มเหงือก	ฎ ฐ ฑ ฒ ณ • ร ฬ (๗)	มุทธชา	ชีวโหปค ถัดปลายลิ้นเข้ามา
ทนโต ฟัน	ด ถ ท ธ น • ล ส (๗)	ทนตชา	ชีวหค ปลายลิ้น
โอฏโฐ ริมฝีปาก	อุ ู • ป ผ พ ภ ม (๗)	โอฏฐชา	สกฎฐาน ฐานของตน
นาสิกา จมูก	นิคคหิต ํ	นาสิกกฎฐานชา	สกฎฐาน ฐานของตน

อักษรที่เกิดใน ๒ ฐาน — **เอ** คอ+เพดาน = **กณฐตาลุโ** • **โ** คอ+ริมฝีปาก = **กณโฏฏฐโ** • **ว** ฟัน+ริมฝีปาก = **ทนโตฏฐโ**

ง ญ ณ น ม (สวดวรรค ๕) เกิดที่ฐานของตน + จมูก = **สกฎฐานนาสิกกฎฐานชา** • **ห** ถ้าประกอบกับ **ญ ณ น ม ย ล ว ฬ** เกิดแต่อก = **อฐชา** ถ้าไม่ได้ประกอบ เกิดในคอ = **กณฐชา**

ช่วยจำเรียงจากในออกนอก

คอ → เพดาน → ปุ่มเหงือก → ฟัน → ริมฝีปาก แล้วเหลือ จมูก ไว้ท้าย • แต่ละแถวเรียง สระ → วรรค → อวรรค

ข้อ ๑ อักษรวิธี • สระ ครุ-ลหุ และนิยาม

๔. สระ ๘ ตัว — รัสสะ/ทีฆะ และ ครุ/ลหุ คนละเรื่องกัน ถามเรื่องนี้ ๑๑ ครั้ง

แบ่งตามอะไร	อย่างที ๑	อย่างที ๒
มาตรา (เสียงสั้น-ยาว)	รัสสะ ๓ อ อิ อุ — เสียงสั้น (อติ ครุ)	ทีฆะ ๕ อา อี อุ เอ โอ — เสียงยาว (ภาคี วฐู เสโซ)
น้ำหนัก (ในการแต่งฉันท)	ครุ = ทีฆะล้วน หรือ รัสสะทีมี พยัญชนะสังโยค/นิคคิตอยู่หลัง (ภู ปาโล เอสี มนุสสินโท โกเสยโย)	ลหุ = รัสสะล้วน ไม่มีสังโยคและนิคคิตอยู่หลัง (ปติ มุณี)
คู่ (วันณะ)	อ อา = อ วันณโณ · อิ อี = อิ วันณโณ · อุ อุ = อุ วันณโณ — ๓ คู่	เอ โอ เป็น สัตยุตตสระ ไม่เข้าคู่ · อ+อิ = เอ · อ+อุ = โอ จึงเกิดใน ๒ ฐาน

ข้อสอบขอบถาม “คำที่ขีดเส้นใต้เป็นครุหรือลหุ” — วิธีตัดสินทีละพยางค์

๑ ตัดคำเป็นพยางค์ → ๒ พยางค์นั้นสระเป็นทีฆะไหม ถ้าใช่ = ครุ ทันที้ → ๓ ถ้าเป็นรัสสะ ดูว่ามีตัวสะกด (พยัญชนะสังโยค) หรือ นิคคิต ั ตามหลังไหม มี = ครุ ไม่มี = ลหุ

ตัวอย่างจากเฉลย ๒๕๖๗/๑ — ปมาโท มจฺจุโน ปทํ · มจฺ ครุ (มีตัวสะกด) · จฺ ลหุ · โน ครุ (ทีฆะ) · ป ลหุ · ทํ ครุ (มีนิคคิต)

อย่าสับสน เอ โอ ที่มีตัวสะกดตามหลัง นับเป็นรัสสะ (เสโย · โสตุถิ) — แต่ยังเป็น ครุ เพราะมีสังโยค

๕. นิยามที่ต้องเขียนได้เป๊ะ ท่อนต้นของข้อ ๑ ถาถามนิยามพวกนี้

คำ	คืออะไร	แปลว่า / ข้อสังเกต
อักขระ	เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี — มี ๔๑ ตัว	แปลว่า ไม่รู้จักสิ้น อย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็ง อย่าง ๑
สระ	อักขระ ๘ ตัวแรก ตั้งแต่ อ ถึง โอ	ชื่อ นิสสัย — ออกเสียงได้ตามลำพัง และทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้
พยัญชนะ	อักขระที่เหลือจากสระ ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคิตเป็นที่สุด	แปลว่า ทำเนื้อความให้ปรากฏ · ชื่อ นิสสิต ต้องอาศัยสระ
นิคคิต	พยัญชนะ คือ อํ	แปลว่า กดสระ หรือ กรณ — ว่าไม่ต้องอ้าปากเกินปกติเหมือน ทีฆสระ · ตามศัพทศาสตร์เรียก อนุสาร (ไปตามสระ อ อิ อุ)
อัทธมสระ	พยัญชนะที่มีเสียงกึ่งมาตรา มี ๗ ตัว ย ร ล ว ส ห พ	เพราะบางตัวรวมลงในสระเดียวกันกับพยัญชนะอื่น ออกเสียงพร้อมกันได้ (สฺวากฺขาโต · พฺยณฺชนํ) บางตัวแม้เป็นตัวสะกดก็ยังออกเสียงน้อยหนึ่ง (ตสฺมา · กลฺยาณํ)
อักษรวิธี	ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ — สมัญญาภิธาน ๑ สนธิ ๑	ต่างจาก วจิวภาค ที่แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน — นาม · อพยยศัพท์ · สมาส · ตัทธิต · อาขยาต · กิตก์

มาตราของเสียง สระสั้น ๑ มาตรา · สระยาว ๒ มาตรา · สระที่มีพยัญชนะสังโยคอยู่หลัง ๓ มาตรา · พยัญชนะทั้งปวง กึ่งมาตรา

ข้อ ๑ อักษรวิธี • พยัญชนะสังโยค

๖. พยัญชนะสังโยค — เรื่องที่ออกบอຍที่สุดของข้อ ๑ ๗ ครั้งใน ๒๔ ชุด

หลักสังโยคในพยัญชนะวรรค — ท่องสามบรรทัดนี้

ที่ ๑ ซ้อนหน้า ที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตน

ที่ ๓ ซ้อนหน้า ที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตน

ที่ ๕ (สฺตวรรค) ซ้อนหน้าได้ ทั้ง ๕ ตัว ในวรรคของตน

ประเด็น	คำตอบที่ต้องเขียน
ตัวที่ใช้สังโยคไม่ได้	ที่ ๒ ข ฉ ฐ ถ ผ และ ที่ ๔ ฌ จ ฉ ฎ ฏ — รวม ๑๐ ตัว
ข้อยกเว้นของสฺตวรรค	ง ใช้เป็นตัวสะกดอย่างเดียว ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ เพราะไม่มีสำเนียงในภาษาบาลี
ในพยัญชนะอวรรค	ย ล ส ซ้อนหน้าตัวเองได้
ซ้อนรูปไม่เหมือนกัน	ใช้ในสนธิ — เอาที่ ๑ ซ้อนหน้า ที่ ๒ · ที่ ๓ ซ้อนหน้า ที่ ๔ · จตฺตาริ + ฌานานิ = จตฺตาริฌานานิ

ตัวอย่างการตอบ (เฉลย ๒๕๖๙/๒ · ๒๕๖๕/๒) — ข เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ (คือซ้อนหน้าตัวเอง) และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ ตัวอย่างเช่น อขข · มขฌ ฯ

๗. คำที่ข้อสอบเอามาถามว่า “สังโยคถูกหรือผิด” โจทย์ ๒๕๖๖/๑ · ๒๕๖๒/๑

คำที่โจทย์ให้	ถูก/ผิด	คำที่ถูก	เพราะอะไร
ปุพฺผํ	ผิด	ปุบุพฺผํ	พ ที่ ๓ ซ้อนหน้า ผ ที่ ๒ ไม่ได้ — ที่ ๒ ต้องให้ที่ ๑ คือ ป ซ้อนหน้า
วฺจโส	ผิด	วโส	ส เป็นพยัญชนะอวรรคอยู่หลัง จะอาเทสนิคคหิตเป็นพยัญชนะวรรคไม่ได้ ต้องคณิกคหิตไว้
สทฺโต	ผิด	สตฺโต	ท ที่ ๓ ซ้อนหน้า ต ที่ ๑ ไม่ได้
นคฺขมติ	ผิด	นกฺขมติ	ค ที่ ๓ ซ้อนหน้า ข ที่ ๒ ไม่ได้ — ต้องให้ที่ ๑ คือ ก ซ้อนหน้า
วฺจฺโฆ	ผิด	วฺจฺโฏ	ฎ ที่ ๑ ซ้อนหน้า ฌ ที่ ๔ ไม่ได้ — ที่ ๔ ต้องให้ที่ ๓ คือ ฌ ซ้อนหน้า
วฺจฺจโ	ผิด	วฺจฺจโฏ	ฌ ที่ ๔ ซ้อนหน้า ที่ ๓ ไม่ได้ — สลับกันเป็น ฌฺจ

สูตรตรวจเร็ว ดูตัวหลัง แล้วถามว่า “ตัวหน้าต้องเป็นตัวที่เท่าไร” — ตัวหลังเป็น ที่ ๑ หรือ ที่ ๒ → ตัวหน้าต้องเป็น ที่ ๑ · ตัวหลังเป็น ที่ ๓ หรือ ที่ ๔ → ตัวหน้าต้องเป็น ที่ ๓ · หรือใช้ ตัวสฺตวรรค ก็ได้ทุกตัว

๘. ตัวอย่างคำตอบเต็มรูป — “พยัญชนะเหล่านี้ซ้อนอะไรได้บ้าง” ยกจากเฉลย ๒๕๖๙ ครั้งที่ ๒

โจทย์ พยัญชนะเหล่านี้ คือ ข, น, ฌ, ก, พ ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้บ้าง ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ

ตัว	เป็นที่เท่าไร	ซ้อนหน้าอะไรได้	ตัวอย่าง
ข	ที่ ๓	ที่ ๓ (คือซ้อนหน้าตัวเอง) และที่ ๔ ในวรรคของตน	อขข · มขฌ
น	ที่ ๕ สฺตวรรค	พยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว	สนต · สนถต · อานนท · ขนธ · อนน
ฌ	ที่ ๓	ที่ ๓ (คือซ้อนหน้าตัวเอง) และที่ ๔ ในวรรคของตน	จฺจฺจ · จฺจฺจ
ก	ที่ ๑	ที่ ๑ (คือซ้อนหน้าตัวเอง) และที่ ๒ ในวรรคของตน	สกก · ยกข
พ	ที่ ๓	ที่ ๓ (คือซ้อนหน้าตัวเอง) และที่ ๔ ในวรรคของตน	สพพ · อารพภ

รูปประโยคที่ต้องเขียน “ข เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ (คือซ้อนหน้าตัวเอง) และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ ตัวอย่างเช่น อขข, มขฌ ฯ” · ตอบให้ครบทั้งสามส่วน — เป็นตัวที่เท่าไร · ซ้อนหน้าอะไรได้ · ตัวอย่าง

ข้อ ๒ สนธิ • ตัดและต่อให้เป็นระบบ

๑. ขอนี้ถามซ้ำแบบเดียวทุกปี ๒๔ ชุด ๑๒ ปี พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙

ท่อนต้น ถามทฤษฎีหนึ่งเรื่อง — นิยามสนธิ • สนธิกิริโยปกรรมมีเท่าไร • อาเทศ/วิการ/อาคม/ทีฆะ ต่างกันอย่างไร • สนธิต่างจากสมาสอย่างไร

ท่อนหลัง ยกศัพท์สำเร็จรูปมา ๑-๓ คำ แล้วสั่งว่า “เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ” — **สั่งแบบนี้ครบ ๒๔ จาก ๒๔ ชุด** ไม่เคยเว้น

สูตรคำตอบท่อนหลัง — **ลอกโครงนี้ลงกระดาษได้ทุกคำ**

ศัพท์ เป็น ชื่อสนธิ ตัดเป็น บทที่ ๑ – บทที่ ๒

ระหว่าง บทที่ ๑ – บทที่ ๒ • เงื่อนไข • วิธีทำ ต่อเป็น ศัพท์ ๆ

ที่คนทำตก คือวรรค “ระหว่าง...” — ศัพท์ที่ตัดได้ ๓ บท ต้องเขียนวรรคนี้ ๒ รอบ รอบละคู่ และต้องบอกเงื่อนไขก่อนวิธีทำเสมอ

๒. ตารางแม่บท — ตอบได้ทั้ง “สนธิไหนได้ก็อย่าง” และ “อย่างไหนแบ่งเป็นเท่าไร”

สนธิกิริโยปกรรม มี ๘ อย่าง	แปลว่า	สระสนธิ	พยัญชนะสนธิ	นิค-หิตสนธิ	แบ่งย่อยเป็น
โลโป	ลบ	✓	✓	✓	๒ ลบสระหน้า ๑ • ลบสระหลัง ๑
อาเทโส	แปลง	✓	✓	✓	๒ แปลงสระหน้า ๑ • แปลงสระหลัง ๑
อาคม	ลงอักษรตัวใหม่	✓	✓	✓	พยัญชนะอาคม ๘ ตัว — ย ว ม ท น ต ร ฬ
ปกติ	ปรกติ (ต่อตามเดิม)	✓	✓	✓	ต่อโดยไม่แปลงอะไร — โก + อิม = โกอิม
วิกาโร	ทำให้ผิดจากของเดิม	✓	—	—	๒ วิการในเบื้องต้น ๑ • ในเบื้องปลาย ๑
ทีโฆ	ทำให้ยาว	✓	—	—	๒ ทีฆะสระหน้า ๑ • ทีฆะสระหลัง ๑
รสุล	ทำให้สั้น	✓	—	—	พยัญชนะ หรือ เอ แห่ง เอว อยู่หลัง
สยโลโค	ซ้อนตัวอักษร	—	✓	—	๒ ซ้อนรูปเหมือนกัน ๑ • ไม่เหมือนกัน ๑
ได้ก็อย่าง	—	๗	๕	๔	สระสนธิ ครบ ๘ ขาดแต่ สยโลโค

ช่วยจำ ๗ - ๕ - ๔ • ทั้งสามชนิดมีร่วมกัน ๔ ตัว คือ โลโป อาเทโส อาคม ปกติ • พยัญชนะสนธิเพิ่ม สยโลโค เป็น ๕ • สระสนธิเพิ่ม วิกาโร ทีโฆ รสุล เป็น ๗

๓. นิยามที่ต้องเขียนได้เป๊ะ บาลีไวยากรณ์ หน้า ๒๘๐-๒๘๑

สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ

ประโยชน์ ๓ — เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง • เป็นอุปการะในการแต่งฉันท • ทำคำพูดให้สละสลวย

การต่อมี ๒ — ต่อศัพท์ที่มีวิภัติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิภัติ **จตุตาร + อิม = จตุตารเม** • ต่อบทสมาสย่นอักขระให้น้อยลง **กต + อุปกาโร = กโตปกาโร**

ข้อ ๒ สนธิ • กฎที่ใช้ตอนตัดและต่อ

๔. โลปสระสนธิ — เจื่อนไขตัดสินว่าลบตัวไหน

ใช้บ่อยที่สุดในคลัง

ลบอะไร	เมื่อสระหน้า-สระหลังเป็นอย่างนี้	ทำต่ออย่างไร	ตัวอย่างในตำรา
ลบ สระหน้า	หน้า รัสสะ • หลัง ทีฆะ หรือหลังอยู่หน้าพยัญชนะ สังโยค	—	ยสฺส + อินฺทฺริยานิ = ยสฺสินฺทฺริ ยานิ
	ทั้งสอง รัสสะ • รูปเสมอกัน	ทีฆะสระหลัง	ตตฺร + อยฺ = ตตฺรายฺ
	ทั้งสอง รัสสะ • รูปไม่เสมอกัน	อย่าทีฆะ	ยสฺส + อิมานิ = ยสฺสิมานิ
	หน้า ทีฆะ • หลัง รัสสะ	ทีฆะสระหลัง	สทฺธฺรา + อิธ = สทฺธฺริธ
ลบ สระหลัง	สระทั้งสองมีรูปไม่เสมอกัน	—	จตฺตารโ + อิเม = จตฺตารโमे
	มีนิคคิตอยู่หน้า	—	อภินฺนํ + อิติ = อภินฺนํนฺติ

กับดัก — “เสมอกัน” ไม่ได้แปลว่าตัวเดียวกัน

รูปเสมอกัน = สระชุดเดียวกัน (อ-อ, อิ-อิ, อุ-อุ) • ไม่เสมอกัน = คนละชุด (อ-อิ, อุ-อ) • เสมอกันเท่านั้นจึงทีฆะสระหลัง ไม่เสมอกันห้ามทีฆะ

๕. อาเทศสระสนธิ

แปลงสระหน้า — มีสระอยู่หลัง

- > อิ • เอ เป็น ย • เต + อสฺส = ตยสฺส
- > อุ • โอ เป็น ว • พหุ + อาพาโร = พหฺวพาโร
- > อถฺโข + อสฺส = อถฺขวสฺส

แปลงสระหลัง — แปลง เอ แห่ง เอว เป็น ริ แล้วรัสสะสระหน้า • ยถา + เอว = ยถฺริว

๖. อาเทศนิคคิตสนธิ

ออกบ่อยรองจากโลปะ

- > พยัญชนะวรรคอยู่หลัง → เป็นที่สุตวรรคนั้น • ตํ + นิพฺพุตํ = ตนฺนิพฺพุตํ
- > เอ • ห อยู่หลัง → เป็น ณ • ตํ + เอว = ตณฺเณว
- > ย อยู่หลัง → นิคคิตกับ ย เป็น ณฺย • สํ + โยโค = สณฺโยโค
- > สระอยู่หลัง → เป็น ม หรือ ท • ตํ + อหํ = ตมฺหํ • เอตํ + อโวจ = เอตทฺโวจ

๗. อากม • สัญญโยโค

พยัญชนะอากม ๘ ตัว ย ว ม ท น ต ร พ — ลงเมื่อสระอยู่หลัง • ยถา + อิทํ = ยถฺยิทํ

สัญญาโยโค ๒ วิธี (พยัญชนะสนธิเท่านั้น)

- > ซ้อนรูปเหมือนกัน • อิธ + ปโมทติ = อิธปฺโมทติ
- > ซ้อนรูปไม่เหมือนกัน — เอาที่ ๑ ซ้อนหน้าที่ ๑ และที่ ๒ • เอาที่ ๓ ซ้อนหน้าที่ ๓ และที่ ๔ • จตฺตาริ + จานานิ = จตฺตาริฏฺจานานิ

๘. วิการ • ทีฆะ • รัสสะ • ปกติ

วิการในเบื้องต้น ลบสระหลังแล้วเอาสระหน้า อิ → เอ, อุ → โอ • มฺนิ + อาลโย = มฺเนลโย

วิการในเบื้องปลาย ลบสระหน้าแล้ววิการสระหลัง • ยถา + อฺทเก = ยถฺทเก

ทีฆะสระหน้า ลบสระหลังก่อน สารุ + อิติ = สารุติ • ทีฆะสระหลัง ลบสระหน้าก่อน จ + อฺภยํ = จภฺยํ

รัสสะ พยัญชนะ หรือ เอ แห่ง เอว อยู่หลัง โกวาทิ + นาม = โกวาทินาม

๙. ตัวอย่างคำตอบเต็มรูป — ยกจากเฉลย ๒๕๖๘ ครั้งที่ ๑

ศัพท์ ๓ บท จึงมีวรรค “ระหว่าง” ๒ รอบ

โจทย์ เอวเมวಾಯํ เป็นสนธิอะไร ๑ ตัดและต่ออย่างไร ๑

- > เอวเมวಾಯํ เป็น อาเทศนิคคิตสนธิ และโลปสระสนธิ ตัดเป็น เอว – เอว – อยํ
- > ระหว่าง เอว – เอว เป็นอาเทศนิคคิตสนธิ • สระอยู่เบื้องหลัง • แปลงนิคคิตเป็น ม • ต่อเป็น เอวเมว
- > ระหว่าง เอวเมว – อยํ เป็นโลปสระสนธิ • สระหน้าและสระหลังเป็นรัสสะ มีรูปเสมอกัน • ลบสระหน้า ทีฆะสระหลัง • ต่อเป็น เอวเมวಾಯํ ๑

นับคำตอบก่อนส่ง • ชื่อสนธิที่ชื่อ = จำนวนคู่ที่ต่อ • วรรค “ระหว่าง” ก็รอบ = จำนวนบทที่ตัดได้ ลบหนึ่ง

ข้อ ๒ สนธิ • ทุกคำที่เคยออก ๒๕๕๘-๒๕๖๙

๙. คลังศัพท์ทั้งหมดที่ข้อ ๒ สั่งให้ตัดและต่อ ทุกแถวยกจากเฉลยจริงของปีนั้น

ปี	ศัพท์	เป็นสนธิอะไร • ตัดเป็น	ปี	ศัพท์	เป็นสนธิอะไร • ตัดเป็น
๖๙/๑	ยถณณนุสาสติ	โลปสระสนธิ + อาเทศนิคคหิตสนธิ ยถา + อนุ + อนุสาสติ	๖๓/๑	ตุมเทเว	อาคมพยัญชนะสนธิ ตุมเท + เว
๖๙/๒	นภขมติ	สัญญะพยัญชนะสนธิ น + ขมติ (ซ้อนรูปไม่เหมือนกัน)	๖๓/๒	ยานีมานิ	โลปสระสนธิ ยานิ + อิมานิ
๖๙/๒	สาธาวุโส	โลปสระสนธิ สาธ + อาวุโส	๖๓/๒	ตณฺชโน	อาเทศนิคคหิตสนธิ ต + ชโน
๖๘/๑	เอเวเมวํ	อาเทศนิคคหิตสนธิ + โลปสระสนธิ เอว + เว + อย	๖๓/๒	คากมาห	อาเทศนิคคหิตสนธิ คาก + อาห
๖๘/๒	ยโถทเก	วิการสระสนธิ (ในเบื้องปลาย) ยถา + อุทเก	๖๒/๑	อุปปลํ	ปกตินิคคหิตสนธิ อุปปล + ว
๖๘/๒	อหนฺทานิ	โลปสระสนธิ + อาเทศนิคคหิตสนธิ อห + อิทานิ	๖๒/๑	ยโถทเก	วิการสระสนธิ ยถา + อุทเก
๖๗/๑	จตุสวาริยสจฺเจสุ	อาเทศสระสนธิ จตุส + อริยสจฺเจสุ	๖๒/๒	อิเรวเมโส	โลปสระสนธิ + อาคมพยัญชนะสนธิ อิธ + เว + เอโส
๖๗/๒	กิมิทนฺติ	อาเทศนิคคหิตสนธิ + โลปสระสนธิ กิ + อิ + อิติ	๖๑/๑	ชีวิตญฺจิ	อาเทศนิคคหิตสนธิ + โลปสระสนธิ ชีวิต + จ + อิ
๖๖/๑	ยถณณนุสาสติ	โลปสระสนธิ + อาเทศนิคคหิตสนธิ ยถา + อนุ + อนุสาสติ	๖๑/๒	สจาย	โลปสระสนธิ สจ + อย
๖๖/๒	อชฺชตคฺเคทานา	โลปสระสนธิ + ทิมสระสนธิ อชฺชตคฺเค + อิทานิ + อห	๖๐/๑	อกพโพทานา	โลปสระสนธิ + ทิมสระสนธิ อกพโพ + อิทานิ + อห
๖๕/๑	ปุริติเย	อาคมพยัญชนะสนธิ ปุริติ + เว	๖๐/๒	สุวาท	อาเทศสระสนธิ โส + อห
๖๕/๑	ตยาเวต	อาคมพยัญชนะสนธิ ตยา + เอต	๖๐/๒	เยสนโน	อาเทศนิคคหิตสนธิ เยส + โน
๖๕/๒	ยถณณนุสาสติ	โลปนิคคหิตสนธิ + อาเทศนิคคหิต สนธิ ยถา + อนุ + อนุสาสติ	๕๙/๑	อลาพฺพนว	วิการสระสนธิ (ในเบื้องปลาย) อลาพฺ + อว
๖๔/๑	ภวตฺตวณฺตราโย	อาเทศสระสนธิ ภวต + อนุตฺตราโย	๕๙/๒	เสวทานิ	โลปสระสนธิ เสว + อิทานิ
๖๔/๑	ทฺฐมาคโต	อาเทศนิคคหิตสนธิ ทฺฐ + อาคโต	๕๙/๒	กิเมวิท	อาเทศนิคคหิตสนธิ + โลปสระสนธิ กิ + เว + อิ
๖๔/๑	สา	โลปสระสนธิ สา + อห	๕๘/๑	ยตฺตฏฺฐิจิโต	สัญญะพยัญชนะสนธิ ยตฺต + จิโต
๖๔/๒	อุภยเมเปตฺตส	อาเทศนิคคหิตสนธิ + โลปสระสนธิ อุภย + ปิ + เอตฺตส	๕๘/๑	สจาท	โลปสระสนธิ สจ + อห
๖๓/๑	สจาท	โลปสระสนธิ สจ + อห	๕๘/๒	เตนฺวมาห	โลปสระสนธิ + อาเทศนิคคหิตสนธิ เตน + เว + อาห
๖๓/๑	อตฺตณฺณเจ	อาเทศนิคคหิตสนธิ อตฺตณ + เจ			

๑๐. อ่านคลังนี้แล้วเห็นอะไร

- ๑ คำที่ซ้ำมากที่สุดคือ **ยถณณนุสาสติ** ออก **๓** ครั้ง (๒๕๖๙/๑ · ๒๕๖๖/๑ · ๒๕๖๕/๒) และ **สจาท** ออก **๒** ครั้ง — ท่องสองคำนี้ให้ขึ้นใจ
- ๒ เกินครึ่งของคำในคลังเป็น **สนธิสองชั้น** คือต้องตอบสองชื่อ และวรรค “ระหว่าง...” ต้องเขียน ๒ รอบ
- ๓ คู่ที่พบบ่อยที่สุดคือ **โลปสระสนธิ + อาเทศนิคคหิตสนธิ** — เกิดเมื่อบทกลางลงท้ายด้วยนิคคหิตแล้วมีสระตามหลัง

ลำดับการเขียนที่กรรมการมองหา
ตัดบทให้ครบทุกบทก่อน → จับทีละคู่ตามลำดับซ้าย → ขวา → คู่ไหนทำอะไรบอกเงื่อนไขก่อน → ปิดท้ายด้วย “ต่อเป็น ...” ทุกคู่
· **อย่าข้ามไปตอบรูปสำเร็จเลย** ค่ะแนนนอยู่ที่ขั้นตอน

ข้อ ๓ นามและสัพพนาม • ห้าช่องที่ถามซ้ำทุกปี

๑. ข้อนี้เป็นข้อย่อย ก-ง และแต่ละตัวอักษรถามเรื่องเดิมทุกปี ๑๙ ใน ๒๔ ชุดแยกเป็น ก-ง

ข้อ	ถามเรื่องอะไร	คำถามที่ซ้ำบ่อยที่สุด	ต้องเตรียมอะไรไว้
ก	นามนาม • คุณนาม ชนิด • ลิงค์ • ชั้นของคุณนาม	นามนามกับคุณนามต่างกันอย่างไร • ศัพท์นี้เป็นนามนามชนิดไหน • นามศัพท์เมื่อนำไปใช้ต้องประกอบด้วยอะไร	นิยามนามนาม-คุณนาม • สาธารณนาม/อสาธารณนาม • คุณนาม ๓ ชั้น • ลิงค์วจนะ วิภัติ
ข	การแจกวิภัติ วิธีทำตัว • มโนคณะ • อาลปนะ	ศัพท์นี้เป็นวิภัติอะไรได้บ้าง • ศัพท์นี้มีวิธีทำตัวอย่างไร • ศัพท์มโนคณะแจกแปลกอย่างไร	รูปพ้อง (ภควโต • รมณโณ • อตถาย) • วิธีทำตัวอาลปนะ • มโนคณะ ๕ วิภัติ
ค	สังขยา ปกติสังขยา ↔ ปุณฺณสังขยา • ลิงค์ • วจนะ	ศัพท์นี้แปลว่าอะไร เป็นสังขยาชนิดไหน • สังขยาคุณกับสังขยานามใช้ต่างกันอย่างไร • เอกสังขยากับเอกสัพพนามต่างกันอย่างไร	ตารางสังขยา-ลิงค์-วจนะ • ตัวเลขที่เคยถาม
ฌ	สัพพนาม ชนิด • รูปแจก	ศัพท์นี้เป็นสัพพนามชนิดไหน • สัพพนามแบ่งเป็นเท่าไร • ศัพท์นี้ในวิภัตตินี้มีรูปแจกอย่างไร	ปุริสสัพพนาม ๓ ศัพท์ • วิเสสนสัพพนามนิยาม ๔ / อนิยาม ๑๓
ง	อภัยยศัพท์ อุปสัค • นิบาต • ปัจจัย	นิบาตนั้นสำหรับใช้ลงที่ไหน • ศัพท์นี้แปลว่าอะไร สำเร็จรูปมาจากอะไร • ปัจจัยนี้เป็นเครื่องหมายวิภัติไหน	อภัยยศัพท์ ๓ พวก • ปัจจัย ๑๗ ตัว • คำอาลปนะว่าใครเรียกใคร

ห้าช่องนี้ช่องละ ๒ คะแนน ตอบสั้นได้ แต่ต้องตอบให้ครบทุกส่วนที่ถาม — คำถามหนึ่งข้อย่อยมักซ้อน ๒-๓ คำถามใน ๑ เดียว

๒. นามศัพท์ ๓ • คุณนาม ๓ ชั้น

นามศัพท์แบ่งเป็น ๓ — นามนาม ๑ • คุณนาม ๑ • สัพพนาม ๑

นามนาม ชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ • สาธารณนามทั่วไป (คาโม) • อสาธารณนาม เฉพาะ (สาริปุตโต • พาราณสี)

คุณนาม แสดงลักษณะของนามนาม • มี ๓ ชั้น

ชั้น	ปัจจัย	ตัวอย่าง
ปกติ	—	ปาโป • สุขุโม
วิเสส	ตร • อีย	ปาปตโร • ปาปิโย • เสยโย
อติวิเสส	ตม • อิกฺข	ปาปตโม • เขฏฺโฐ

ตัวสังเกต เห็น ...ตร • ...อีย ตอบ วิเสส • เห็น ...ตม • ...อิกฺข ตอบ อติวิเสส • อติ นำหน้าก็เป็น อติวิเสส

๓. สัพพนาม ข้อ ฌ ถามทุกปี

ปุริสสัพพนาม ๓ ศัพท์ ต (ป.) • ตุมฺห (ม.) • อมฺห (อ.) • ตุมฺห อมฺห เป็นได้ ๒ ลิงค์ (บุ. อิตถิ.)

วิเสสนสัพพนาม แบ่งเป็น ๒

> นิยม ๔ ต • เอต • อิม • อมฺ

> อนิยาม ๑๓ ย อณฺณ อณฺณตร อณฺณตม ปร อปร กตร กตม เอก เอกจฺจ อุกฺย สพฺพ กิ

จำให้แม่น วิเสสนสัพพนามเป็น ๓ ลิงค์ แจกได้ทั้ง ๓ ลิงค์ • สัพพนามทั้งปวงไม่มีอาลปนะ

ศัพท์ที่ข้อสอบยกมาซ้ำ

ต ในคำว่า อิติปิ โส ภควา = นิยมวิเสสนสัพพนาม (ออก ๓ ครั้ง) • อมฺห = ปุริสสัพพนาม ๒ ลิงค์ • กตม • เอกจฺจ • กตร • กิ = อนิยาม • อิม • อัย = นิยม

ข้อ ๓ นามและสัพพนาม • สังขยาและอัพยยศัพท์

๔. สังขยา — ตารางเดียวตอบได้ทั้ง “เป็นนามอะไร” และ “ลิงค์วณะอะไร” บาลีไวยากรณ์ หน้า ๕๘-๕๙

ช่วงตัวเลข	จัดเป็นนามอะไร	ลิงค์	วณะ
เอก (๑)	สัพพนาม	๓ ลิงค์	เอกวณะอย่างเดียว (ส่วนเอกสัพพนามเป็นได้ ๒ วณะ)
ทวิ (๒) – จตุ (๔)	สัพพนาม	๓ ลิงค์	พหุวณะ
ปญจ (๕) – อฏฐารส (๑๘)	คุณนามอย่างเดียว	๓ ลิงค์	พหุวณะอย่างเดียว
เอกุนวีสติ (๑๙) – อฏฐนวุติ (๙๘)	คุณนามอย่างเดียว	อิตถิลิงค์อย่างเดียว	เอกวณะอย่างเดียว — แม้เข้ากับศัพท์พหุวณะลิงค์อื่น ก็ไม่เปลี่ยนตาม
เอกุนสตัม (๙๙) ขึ้นไป	นามนาม	นบุสกลิงค์	ตามรูปศัพท์
ปุรณสังขยา	คุณนามแท้	ตามนามที่ขยาย	ลง ตีย ถ จ ม อี — แปลว่า “ที่...”

ตัวเลขที่ข้อสอบเคยยกมาถาม — จำคำแปลกับชนิดให้ได้

ปณฺณรส = ๑๕ ปกติ • ปณฺณรสี = ที่ ๑๕ ปุรณ • ปณฺณาส = ๕๐ ปกติ • ปณฺณาสโม = ที่ ๕๐ ปุรณ • เอกุนสตตติ = ๖๙ ปกติ
อสีติ = ๘๐ • สฏฺฐี = ๖๐ • ทั้งคู่ เอกวณะ อิตถิลิงค์อย่างเดียว • ๕๙ = เอกุนสฏฺฐี • ๙๕ = ปณฺณนวุติ

สังขยาคุณ ↔ สังขยานาม สังขยาคุณใช้อย่างคุณนาม เรียงไว้หน้านามที่นับ • สังขยานามใช้อย่างนามนาม เรียงไว้หลังนามที่นับ

๕. อัพยยศัพท์ ๓ พวก แจกวิภัตติไม่ได้ • คงรูปเดิมเสมอ

พวก	ใช้อย่างไร	ตัวอย่างที่ข้อสอบยกมา
อุปสัค	ใช้นำหน้านามและกิริยา ให้มีเนื้อความแปลกออกไป	ป . อธิ . อภิ . อว . สั
นิบาต	ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง เพื่อบอก อาลปนะ • กาล • ที่ • ปริเณท • อุปไมย • ปฏิเสธ • ความได้ยินเล่าลือ • ความปรักป • ความถาม • ความรับ • ความเตือน เป็นต้น	ภนฺเต . อาวุโส . อมฺโห . ปาโต . รโห . ยทิ . โน
ปัจจัย	ลงท้ายนาม แทนวิภัตติ ๑๗ ตัว	โต ตฺร ตฺถ ห ธิ หิ หิณฺจน ว ทา ทานิ รหิ ฐฺนา ทาจน ชฺช ชฺช

ปัจจัย	เป็นเครื่องหมายวิภัตติ	ตัวอย่าง
โต	ตติยา (ข้าง...) และ ปัญจมี (แต่...)	ปุโรโต ข้างหน้า • ตโต แต่นั้น
ตฺร ตฺถ ห ธิ หิ หิณฺจน ว	สัตตมี	ตฺร ในนั้น • ธิ ในนี้
ทา ทานิ รหิ ฐฺนา ทาจน ชฺช ชฺช	สัตตมี ลงในกาล	ตทา ในกาลนั้น • อิทานิ ในกาลนี้

ข้อ ๓ นามและสัพพนาม • คำตอบของคำถามที่ถามซ้ำ

๖. รูปพ้อง — “เป็นวิภัตติอะไรได้บ้าง” ตอบให้ครบทุกทาง

ข้อ ข ถามแบบนี้ ๖ ครั้ง

ศัพท์	ปี	เป็นวิภัตติและวจนะอะไรได้บ้าง
ภควโต	๖๘/๒ · ๖๐/๒	จตุตถิ และ ฉัญฐิ เอกวจนะ
รณโณ	๖๗/๒	จตุตถิ และ ฉัญฐิ เอกวจนะ
อายุสมโต	๖๔/๒	จตุตถิ และ ฉัญฐิ เอกวจนะ
อตถาย	๖๖/๒	จตุตถิ เอกวจนะ
อุปาสิกาย	๖๖/๒	ตติยา · จตุตถิ · ปัญจมี · ฉัญฐิ · สัตตมี เอกวจนะ
เทวเต	๖๒/๒	อาลปนะ เอกวจนะ
ปพฺพเต	๖๒/๒	ทุตติยา พหุวจนะ และ สัตตมี เอกวจนะ

ตัวช่วยจำ ลงท้าย ...**โต** ในบุลึ่งการันต์พิเศษ (ภควนตุ · ราช · อายุสมนตุ) → **จตุตถิ + ฉัญฐิ** เอก. เสมอ · **อิติลึงค์** อาการันต์ ลงท้าย ...**าย** → ได้ถึง **๕** วิภัตติ

๗. วิธีทำตัวอาลปนะ

ข้อ ข ถาม ๓ ครั้ง

อุปาสิก (๖๕/๒ · ๖๐/๑) — ศัพท์เดิม **อุปาสิกา** ลง **สิ** อาลปนวิภัตติ แปลง **อา** กับ **สิ** เป็น **เอ** สำเร็จรูปเป็น **อุปาสิก**
ภิกฺขเว (๖๖/๑) — ศัพท์เดิม **ภิกฺขุ** ลง **โย** อาลปนวิภัตติ พหุวจนะ เอา **โย** เป็น **เว** แล้วเอา **อุ** เป็น **อ** สำเร็จรูปเป็น **ภิกฺขเว**
เทวตา ในอาลปนวิภัตติ (๖๙/๑ · ๖๔/๒) — เอก. เทวเต · พหุ. เทวตಾಯ, เทวตา

๘. คำอาลปนะ ใครเรียกใคร

ข้อ ง ถาม ๔ ครั้ง

คำ	ใครเรียกใคร
ภนฺเต · ภทฺนฺเต	คฤหัสถ์เรียกบรรพชิตด้วยความเคารพ หรือ บรรพชิตอ่อนพรรษาเรียกผู้แก่พรรษากว่า
อาวุโส	บรรพชิตแก่พรรษาเรียกผู้อ่อนพรรษากว่า และบรรพชิตเรียกคฤหัสถ์
อมฺโห	คำสำหรับเรียกชายด้วยวาจาอันอ่อนหวาน — แปลว่า แนะผู้เจริญ

จำสลับกันบ่อยที่สุด — **ภนฺเต** คือคำที่ผู้น้อยใช้ · **อาวุโส** คือคำที่ผู้ใหญ่ใช้

๙. มโนคณะ — แจกแปลกจาก อ การันต์อื่นอยู่ ๕ วิภัตติ

ข้อ ข ถาม ๒ ครั้ง

ศัพท์มโนคณะ ได้แก่ **มน** ใจ · **อย** เหล็ก · **อร** ออก · **เจต** ใจ · **ตป** ความร้อน · **ตม** มีด · **เตช** เดช · **ปย** น้านม · **ยส** ยศ · **วจ** วาจา · **วย** วัย · **สิร** หัว
ที่แปลกออกไป ๕ วิภัตติ — แปลง **นา** กับ **สฺมา** เป็น **อา** · แปลง **ส** ทั้ง ๒ (จตุตถิ ฉัญฐิ) เป็น **โอ** · แปลง **สฺมิ** เป็น **อิ** แล้วลง **ส** อาคม · เอา **อ** เป็น **โอ** ได้บ้าง
เห็น มนสา · มนโส · มนสิ หรือ เจตสา · สิรฺสฺมิ ให้นึกถึงมโนคณะทันที

๑๐. “แปลว่าอะไร สำเร็จรูปมาจากอะไร” — ข้อ ง ถาม ๔ ครั้ง

ตอบครบสามชั้น: คำแปล · ศัพท์เดิม + ปัจจัย · วิธีลบ

ศัพท์	ปี	แปลว่า	สำเร็จรูปมาจาก
สทา	๖๙/๒	ในกาลทุกเมื่อ	สพฺพ + ทา ลบ พพ สำเร็จเป็น สทา
อิธ	๖๙/๒ · ๖๗/๑	ใน-นี้	อิ + ธ ลบ ม สำเร็จเป็น อิธ
อิทานิ	๖๗/๑	ในกาลนี้ · เดียวนี้	อิ + ทานิ ลบ ม สำเร็จเป็น อิทานิ
กทา	๖๐/๒	ในกาลไร · เมื่อไร	กิ ศัพท์ ลง ทา ปัจจัย สำเร็จเป็น กทา
รโห	๖๖/๑	ที่ลับ	เป็นนิบาตบอกที่
ปาโต · ยทิ	๖๕/๒	แต่เช้า · ฝิว่า	ปาโต นิบาตบอกกาล · ยทิ นิบาตบอกความปรักป

รูปแบบเดียวกันหมด ศัพท์เดิมเป็นสัพพนาม (สพฺพ อิ + ท) + ปัจจัยอภัยยศัพท์ (ทา ทานิ ธ ทร หิ) แล้วลบตัวท้ายของศัพท์เดิม

ข้อ ๔ อาขยาต • จงแก้คำที่เห็นว่าผิด

๑. ข้อนี้มีสองแบบ รู้ไว้ว่าจะเจอแบบไหน

๒๔ ชุด พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙

แบบที่ ๑ • แก้คำที่ผิด — ๑๔ ใน ๒๔ ชุด ยกประโยคบาลีมา ๓ ประโยค (ก ข ค) แล้วสั่งว่า “จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์” — รวม ๔๒ ประโยคในคลัง

แบบที่ ๒ • บอกเครื่องปรุง — ๑๐ ใน ๒๔ ชุด ยกกริยามา ๑-๒ ตัว แล้วสั่งว่า “ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง” • บางปีสั่งให้แจกธาตุด้วยวิภัตติหมวดที่กำหนด

สูตรคำตอบ — แบบที่ ๒ บอกเครื่องปรุง

กริยา ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ บทหน้า • ธาตุ ในความ... • ปัจจัย • อาคม • วิภัตติ หมวด... • วิธีแปลง
สำเร็จรูปเป็น กริยา ฯ

ตัวอย่างจากเฉลย ๒๕๖๘/๒ — วลีสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ วส ธาตุ อ ปัจจัย อัม วิภัตติ หมวดอัชชัตตนิ แปลง อัม เป็น อีสสุ
สำเร็จรูปเป็น วลีสุ ฯ

๒. กฎ ๗ ข้อที่ใช้แก้ประโยคผิดได้ทั้ง ๔๒ ประโยคในคลัง

จำนวนครั้งที่กฎแต่ละข้อถูกใช้

กฎ	ใจความ	ใช้	ตัวอย่างที่ผิด	แก้เป็น
๖	คุณนาม สังขยา และกริยาภิกถ์ ต้องตาม ลิงค์-วณะ ของนามนามที่มันขยาย	๑๓	ตโย สมปตติโย • สีลวา กุมาริกา	ติสโส สมปตติโย • สีลวตี กุมาริกา
๑	กริยาคุมพากย์ต้องตาม วณะและบุรุษ ของประธาน	๑๒	ปีตา ... อเหสุ • ทารกา ... คณหาติ	ปีตา ... อโหสิ • ทารกา ... คณหุนติ
๒	วา คั่นประธาน → กริยาตามตัว หลังสุด (มักเป็นเอกวณะ) • จ คั่นประธาน → รวมเป็น พหุวณะ	๗	ปุตุโต วา ธีตา วา อูปปชเชยฺย	... อูปปชเชยฺย / เปลี่ยน วา เป็น จ
๓	กริยาในระหว่าง (อนต มาน) ต้องตาม ลิงค์ วณะ วิภัตติ ของเจ้าของ	๗	อิตถิ ชวนตา • อิตถินํ คจฉนตานํ	อิตถิ ชวนตี • อิตถินํ คจฉนตินํ
๔	กริยาในระหว่างของ กัมมวาจก/ภาววาจก ใช้ มาน ไม่ใช่ อนต	๗	ธมเม เทสียนฺเต • ปุจฉิยนฺโต	ธมเม เทสียมานเ • ปุจฉิยมานโน
๕	สกัมมธาตุ ↔ อกัมมธาตุ ต้องเลือกหมวดธาตุให้ตรงกับความหมาย • มีกรรม = สกัมม ไม่มีกรรม = อกัมม	๗	จกฺขุณิ ... ภินฺทนตุ • เทวทตฺโต สงฺฆํ ภิชฺชิสฺสติ	... ภิชฺชนตุ • ... ภินฺทิสฺสติ
๗	สัพพนามรูปย่อ (เม โน เต โว) ใช้ ตัน ประโยคไม่ได้	๑	เม สามิเก ...	มม (หรือ มยฺหํ) สามิเก ...

ลำดับตรวจที่ไม่พลาด — ไล่จากประธานออกไป

๑ หาประธานก่อน แล้วดู**ลิงค์ วณะ**ของมัน → ๒ ตรวจ**กริยาคุมพากย์**ว่าวณะตรงไหม (กฎ ๑, ๒) → ๓ ตรวจ**คุณนาม สังขยา** กริยาภิกถ์ทุกตัวว่าตามประธานไหม (กฎ ๖, ๓) → ๔ ตรวจ**วาจก**ว่าใช้ อนต หรือ มาน ถูกไหม (กฎ ๔) → ๕ ตรวจ**หมวดธาตุ**ว่า สกัมม/อกัมมตรงความหมายไหม (กฎ ๕)

ไม่ต้องแก้ทั้งประโยค — แก้เฉพาะคำที่ผิด แล้วคัดประโยคใหม่ทั้งประโยคลงกระดาษ • ถ้าแก้ได้สองทาง ให้เขียน “หรือ ...” ต่อท้ายด้วย จะได้คะแนนเต็ม

ข้อ ๔ อาขยาต • เครื่องปรุง วาจก วิภัติ

๓. วิภัติอาขยาต ๘ หมวด

บาลีไวยากรณ์ หน้า ๑๐๖-๑๑๓

หมวด	แปลว่า	บอกกาล	ประสมท เอก. / พหุ. (ป.)	ตัวอย่าง ภู ฐาตุ
๑ วัตตมานา	อยู่ • ย่อม • จะ	ปัจจุบัน	ติ / อนติ	ภวติ / ภวนติ
๒ ปัญจมี	จง • เกิด • ขอ...จง	—	ตุ / อนุตุ	ภวตุ / ภวนตุ
๓ สัตตมี	ควร • พึง	—	เอยย / เอยฺย	ภเวยย / ภเวยฺย
๔ ปโรกขา	แล้ว	อดีต ไม่มีกำหนด	อ / อุ	อาห / อาหุ
๕ หิยัตตนิ	แล้ว (มี อ = ได้...แล้ว)	อดีต แต่วานนี้	อา / อุ	อภาว / อภาวู
๖ อัชชัตตนิ	แล้ว (มี อ = ได้...แล้ว)	อดีต แต่วันนี้	อี / อํ	อภาวิ / อภาวํ, อภาวิส
๗ ภวิสสันติ	จัก	อนาคต	สฺสติ / สฺสนติ	ภวิสสติ / ภวิสสนติ
๘ กาลาติปัตติ	จัก...แล้ว	อนาคตของอดีต	สฺสา / สฺสํ	อภวิสส / อภวิสสํ

อ อาคม • อี อาคม อ อาคม ลงหน้าธาตุ ในหมวด หิยัตตนิ • อัชชัตตนิ • กาลาติปัตติ • อี อาคม ลงหลังธาตุและปัจจัย ในหมวด อัชชัตตนิ • ภวิสสันติ • กาลาติปัตติ

๔. วาจก ๕ • ปัจจัยประจำวาจก

วาจก	ปัจจัย
กัตตุวาจก	อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ ฌ ฌย (๑๐)
กัมมวาจก	ย + อี อาคม หน้า ย
ภาววาจก	ย
เหตุกัตตุวาจก	ฌ ฌย ณาเป ณาปย (๔)
เหตุกัมมวาจก	ปัจจัย ๑๐ + ณาเป + ย กับ อี อาคม

๕. ปัจจัยกัตตุวาจก ↔ หมวดธาตุ ๘

ปัจจัย	หมวดธาตุ	ตัวอย่าง
อ • เอ	ภู • ฐ	ภวติ • ฐนฺติ
ย	ทิว	ทิพฺพติ
ญ • ณา	สุ	สุณฺนติ
นา	กี	กีณฺนติ
ณาหา	คห	คณฺหาติ
โอ	ตณ	ตณฺนติ
ฌ • ฌย	จฺร	โจเรติ • โจเรยฺยติ

๖. คู่ธาตุที่ข้อสอบเอามาหลอกซ้ำ ๆ

กฎข้อ ๕ — ออกถึง ๗ ครั้ง

ธาตุ	ลงหมวด ฐ = สกัมมธาตุ	ลงหมวด ทิว = อกัมมธาตุ	วิธีจำ
ภิท	ภินฺนติ — ต่อย, ทำลาย (มีกรรม)	ภิชฺชติ — แรก (ไม่มีกรรม)	มี “ซึ่ง...” เป็นกรรม ให้ใช้รูปหมวด ฐ • ไม่มีกรรม ใช้รูปหมวด ทิว • ตัวสังเกต รูปหมวด ทิว มี ชฺช หรือ จฺจ ช้อน คนละเรื่องกับคู่บน — ลพฺภติ เป็นกัมมวาจก ประธานต้องเป็นผู้ถูกกระทำ
มฺจ	มฺจฺจติ — ปล่อย (มีกรรม)	มฺจฺจติ — พัน (ไม่มีกรรม)	
ลภ	ลภติ — ได้ (กัตตุวาจก)	ลพฺภติ — อันเขาได้ (กัมมวาจก)	

ข้อ ๔ อาขยาต • ๔๒ ประโยคที่เคยออก (๑)

๗. ประโยคที่โจทย์ให้แก้ — ๒๕๖๙ ถึง ๒๕๖๕

สีแดง = คำที่ผิด · สีเขียว = คำที่ถูก

ปี	กฎ	ประโยคที่โจทย์ให้	แก้เป็น
๖๙/๑ ก	๓	อิตถิ ขวนตา น โสภติ ฯ	ขวนตา → ขวนตี
๖๙/๑ ข	๖ ๑	ปีตา โน มหลลกา อहेสุ ฯ	มหลลกา อहेสุ → มหลลโก อโหสิ
๖๙/๑ ค	๕	จกขุณี เต นสสนตุ วา ภินทนต์ วา ฯ	ภินทนต์ → ภิชขนต์
๖๙/๒ ก	๖ ๓	เอกสฏฐิน อิตถิน อนุตรามคเค คจจนตาน เทโว วสสิ ฯ	เอกสฏฐิน → เอกสฏฐิยา · คจจนตาน → คจจนติน
๖๙/๒ ข	๖ ๕	สีลวา กุมาริกา อตตโน นาค ลพภติ ฯ	สีลวา → สีลาวตี · ลพภติ → ลภติ
๖๙/๒ ค	๔ ๑	เถโร ปุนปฺปุน ปุจฉิยนโต ตฺถนหิ อहेสุ ฯ	ปุจฉิยนโต → ปุจฉิยมาโน · อहेสุ → อโหสิ
๖๘/๑ ก	๒	เอกสมิปี วเย ปุตุโต วา อิตา วา อุปฺปชฺเชย ฯ	อุปฺปชฺเชย → อุปฺปชฺเชย (เฉลยรับอีกทาง)
๖๘/๑ ข	๓	อิตรา ทาน อวชฺชมาโน นิวตฺตนตา ตํ ปเทสํ ปาปุณิ ฯ	อวชฺชมาโน นิวตฺตนตา → อวชฺชมานา นิวตฺตนตี (เฉลยรับอีกทาง)
๖๘/๑ ค	๔	เอวํ ฌมเม เทลิยนเต มหาชนสฺส ฌมมาภิสฺสมโย อโหสิ ฯ	เทลิยนเต → เทลิยมาน
๖๘/๒ ก	๑	ปิณฑปาตํ ทาสา วา กมฺมกรา วา ภุณฺชเย ฯ	ภุณฺชเย → ภุณฺชเย
๖๘/๒ ข	๑	สา กุมาริกา โสตาปตฺติผล ปติฏฺฐหิสุ ฯ	ปติฏฺฐหิสุ → ปติฏฺฐหิ (เฉลยรับอีกทาง)
๖๘/๒ ค	๖ ๑	มยํ วิสติน ภิกขุณํ ภิกขํ ทสฺสามิ ฯ	วิสติน → วิสตียา · ทสฺสามิ → ทสฺสาม (เฉลยรับอีกทาง)
๖๗/๑ ก	๒	เอกสมิปี วเย ปุตุโต วา อิตา วา อุปฺปชฺเชย ฯ	อุปฺปชฺเชย → อุปฺปชฺเชย (เฉลยรับอีกทาง)
๖๗/๑ ข	๓	อิตรา ทาน อวชฺชมาโน นิวตฺตนตา ตํ ปเทสํ ปาปุณิ ฯ	อวชฺชมาโน นิวตฺตนตา → อวชฺชมานา นิวตฺตนตี (เฉลยรับอีกทาง)
๖๗/๑ ค	๔	เอวํ ฌมเม เทลิยนเต มหาชนสฺส ฌมมาภิสฺสมโย อโหสิ ฯ	เทลิยนเต → เทลิยมาน
๖๗/๒ ก	๓	รูปนฺนทา สตถารํ โวลเณตา สมิเป จิตํ อิตถิ อทฺทส ฯ	โวลเณตา → โวลเณตี
๖๗/๒ ข	๕	สณฺชยสฺส ปริสา ภินฺทิ ฯ	ภินฺทิ → ภิชฺชิ
๖๗/๒ ค	๔ ๑	ทารกา มยา วาริยนตาปี วจันํ น คณฺหาติ ฯ	วาริยนตาปี → วาริยมานาปี · คณฺหาติ → คณฺหนตี
๖๖/๑ ก	๒	เทสนาวसानเ องฺกุโร จ อินฺทโก จ โสตาปตฺติผล ปติฏฺฐหิ ฯ	ปติฏฺฐหิ → ปติฏฺฐหิสุ (เฉลยรับอีกทาง)
๖๖/๑ ข	๔	เถโร ปุนปฺปุน ปุจฉิยนโตปี น กเถสิ ฯ	ปุจฉิยนโตปี → ปุจฉิยมาโนปี
๖๖/๑ ค	๕	อุโฆ อคฺคปาทา ภินฺทิส ฯ	ภินฺทิส → ภิชฺชีสุ
๖๕/๑ ก	๖	ปีตา โน มหลลกา อโหสิ ฯ	มหลลกา → มหลลโก
๖๕/๑ ข	๗ ๔	เม สามิเก ชิมฺจฉาย ปิฬิยนเต น สกฺกา มยา ภุณฺชิตุํ ฯ	เม → มม · ปิฬิยนเต → ปิฬิยมาน
๖๕/๑ ค	๕	เทวทฺโต สงฺฆํ ภิชฺชิสฺสตี ฯ	ภิชฺชิสฺสตี → ภินฺทิสฺสตี
๖๔/๑ ก	๒	เอกสมิปี วเย ปุตุโต วา อิตา วา อุปฺปชฺเชย ฯ	อุปฺปชฺเชย → อุปฺปชฺเชย (เฉลยรับอีกทาง)
๖๔/๑ ข	๓ ๑	สา อนาถา วิจฺจรนา มหาทฺกฺขํ ปาปุณฺนตี ฯ	วิจฺจรนา → วิจฺจรตี · ปาปุณฺนตี → ปาปุณฺนาตี (เฉลยรับอีกทาง)

ข้อ ๔ อาขยาต • ๔๒ ประโยคที่เคยออก (๒)

๘. ประโยคที่โจทย์ให้แก้ — ๒๕๖๔ ถึง ๒๕๕๙ สีแดง = คำที่ผิด · สีเขียว = คำที่ถูก

ปี	กฎ	ประโยคที่โจทย์ให้	แก้เป็น
๖๔/๑ ค	๖ ๑	ตโยปี สิกขา กถิตาเยว โหติ ฯ	ตโยปี → ติสโสปี · โหติ → โหนติ
๖๔/๒ ก	๕	มหาปฐวี เทวธา ภินฺทิ ฯ	ภินฺทิ → ภิชฺชิ
๖๔/๒ ข	๖	เอวํ กนิฏฺเฐน ตโย สมฺปตฺติโย ปฏฺจิตา ฯ	ตโย → ติสโส
๖๔/๒ ค	๑	มหาชนฺ อชฺฌายีสุ ฯ	อชฺฌายีสุ → อชฺฌายิ
๖๓/๑ ก	๖ ๑	เอกจฺเจ (อิตฺถิโย) สตฺถุ ปุรฺโต นจฺจิตฺุ อารภิ ฯ	เอกจฺเจ → เอกจฺจา · อารภิ → อารภีสุ
๖๓/๑ ข	๒	ปตฺติกาเล หตฺถโถ วา ปาโถ วา ภิชฺเชยฺยํ ฯ	ภิชฺเชยฺยํ → ภิชฺเชยฺย
๖๓/๑ ค	๖ ๑	ปีตา โน มหฺลลกา ชาตา ฯ	มหฺลลกา ชาตา → มหฺลลโก ชาโต
๖๓/๒ ก	๓ ๖	มาคนฺทียา ชีวนฺตาปี มตาปี มโตเยว นาม ฯ	ชีวนฺตาปี → ชีวนฺตีปี · มโตเยว → มตาเยว
๖๓/๒ ข	๖ ๑	เอกจฺจา ชนา สตฺถุ ฌมฺมํ โสตุํ ลภติ ฯ	เอกจฺจา → เอกจฺเจ · ลภติ → ลภนฺติ
๖๓/๒ ค	๑ ๖	มยฺ วิสฺตึนํ ภิกฺขุณฺ ภิกฺขํ ทสฺสามิ ฯ	มยฺ วิสฺตึนํ → อหํ วิสฺตึยา
๖๒/๒ ก	๕	อชฺช เทวทตฺโต สงฺฆํ ภิชฺชิสฺสติ ฯ	ภิชฺชิสฺสติ → ภินฺทิสฺสติ
๖๒/๒ ข	๒	สุธโร จ ถาวโร จ สงฺฆํ อปฺสมปทํ ยาจติ ฯ	ยาจติ → ยาจนฺติ
๖๒/๒ ค	๖	ตโยปี สิกขา กถิตาเยว โหนติ ฯ	ตโยปี → ติสโสปี
๕๙/๑ ก	๒	โสโก วา ภยํ วา ชายนฺติ ฯ	วา → จ · วา → จ
๕๙/๑ ข	๖	เอวํ กนิฏฺเฐน ตโย สมฺปตฺติโย ปฏฺจิตา ฯ	ตโย → ติสโส
๕๙/๑ ค	๔	เอวํ ฌมฺเม เทลฺยนฺเต มหฺชนสฺส ฌมฺมาภิสฺสมโย อโหสิ ฯ	เทลฺยนฺเต → เทลฺยมาน

๙. ประโยคที่ออกซ้ำ — ถ้าเจออีกต้องตอบได้ทันที

๓ ครั้ง เอกสมฺมึปี วเย ปุตฺโต วา ธิตา วา อฺปฺปชฺเชยฺย (๒๕๖๘/๑ · ๒๕๖๗/๑ · ๒๕๖๔/๑) · เอวํ ฌมฺเม เทลฺยมาน มหฺชนสฺส ฌมฺมาภิสฺสมโย อโหสิ (๒๕๖๘/๑ · ๒๕๖๗/๑ · ๒๕๕๙/๑)

๒ ครั้ง อิตฺรา ทานํ อาวชฺชมานา นินฺตฺตนฺตี ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ · ติสโสปี สิกขา กถิตาเยว โหนติ · เอวํ กนิฏฺเฐน ติสโส สมฺปตฺติโย ปฏฺจิตา · อหํ วิสฺตึยา ภิกฺขุณฺ ภิกฺขํ ทสฺสามิ · เทวทตฺโต สงฺฆํ ภินฺทิสฺสติ

สังขยา ๓ ตัวที่ต้องระวังเป็นพิเศษ

ติ (๓) แจกตามลิงค์ — ปุ. ตโย · อิตฺถิ. ติสโส · นปุ. ตึณิ · สิกขา และ สมฺปตฺติ เป็นอิตฺถิลิงค์ จึงต้องใช้ ติสโส

สังขยา วิสฺติ (๒๐) เอกสฺมฺมฺจฺจ (๖๑) เป็นอิตฺถิลิงค์ เอกวจนะ ฉฺฉฐิวิภตฺติจึงเป็น วิสฺตึยา · เอกสฺมฺมฺจฺจ ไม่ใช่ วิสฺตึนํ · เอกสฺมฺมฺจฺจ

ข้อ ๕ กิตก์ • รูป สาธนะ และรูปวิเคราะห์

๑. โจทย์รูปเดียวตลอด ๑๒ ปี ๒๔ ชุด พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙

ท่อนต้น ถามทฤษฎีหนึ่งเรื่อง — สาธนะคืออะไร มีเท่าไร • รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะมีกี่รูป • สาธนะนี้บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร • นามกิตก์ต่างจากกิริยากิตก์อย่างไร

ท่อนหลัง ยกศัพท์สำเร็จรูปมา ๑-๓ คำ แล้วสั่งว่า “ลงปัจจัยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ” — **สั่งแบบ** **นี้ครบ ๒๔ จาก ๒๔ ชุด** รวมศัพท์ที่เคยออก ๓๗ คำ

สูตรคำตอบท่อนหลัง — **สี่ขั้นต้องครบ**
ศัพท์ ลง ปัจจัย ปัจจัย เป็น รูป สาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า รูปวิเคราะห์ ... ศัพท์ ฯ

ลำดับคิด ดูรูปวิเคราะห์ว่าเป็นวากอะไรก่อน → ได้ “รูป” → ดูว่าศัพท์นั้นเป็นชื่อของอะไร (ผู้ทำ • สิ่งที่ถูกทำ • เครื่องมือ • ที่) → ได้ “สาธนะ”

๒. สาธนะ ๗ • รูป ๓ — ตารางที่ตอบได้ทั้งข้อ บาลีไวยากรณ์ หน้า ๑๔๙-๑๕๓

สาธนะ	เป็นชื่อของอะไร	เป็นรูปอะไรได้	บัญญัติให้แปลว่า	ออก ทุกรูป	ตัวอย่างใน ตำรา
กัตตุ	ผู้ทำ (ผู้ประกอบกิริยา)	กัตตุรูป	ผู้... • ตัสสึละ = ผู้...โดยปกติ	๑๔	กุมภกาโร
กัมม	สิ่งที่ถูกทำ	กัตตุ • กัมม	กัตตุรูป เป็นที่... • กัมมรูป เป็นที่อันเขา...	๗	ปิโย • กิจจํ
ภาว	กิริยาคือความทำ	ภาวรูปอย่าง เดียว	ความ... หรือ การ...	๕	คมนํ • จานํ
กรณ	เครื่องมือที่ใช้ทำ	กัตตุ • กัมม	กัตตุรูป เป็นเครื่อง... / เป็น เหตุ... • กัมมรูป เติม อันเขา	๔	พณฺธํ • ป หฺรณํ
สัมปทาน	ผู้หรือสิ่งที่มอบให้	กัตตุ • กัมม	กัตตุรูป เป็นที่... • กัมมรูป เป็นที่อันเขา...	—	สมปทานํ
อปาทาน	แดนที่ไปปราศ	กัตตุรูปอย่าง เดียว	เป็นแดน...	—	ปภสฺสโร • ปภโว
อริกรณ	ที่ซึ่งทำกิจยานั้น	กัตตุ • กัมม	กัตตุรูป เป็นที่... • กัมมรูป เป็นที่อันเขา...	๕	จานํ • อาสนํ

กฎตัดสิน “รูป” — ดูวากของรูปวิเคราะห์ ไม่ใช่ดูตัวศัพท์
รูปวิเคราะห์เป็นกัตตุวาก / เหตุกัตตุวาก → **กัตตุรูป** • กัมมวาก / เหตุกัมมวาก → **กัมมรูป** • ภาววาก → **ภาวรูป**
จำสั้น ๆ กัตตุรูปเป็นได้ทุกสาธนะ เว้นภาวสาธนะ • กัมมรูปเป็นได้ ๔ — กัมม กรณ สัมปทาน อริกรณ • ภาวรูปเป็นภาวสาธนะ
อย่างเดียว

๓. นามกิตก์ ↔ กิริยากิตก์ — บอกให้ได้ว่าอันไหนเป็นอันไหน ท่อนต้นถามคู่นี้บ่อย

เทียบที่	นามกิตก์	กิริยากิตก์
ทำธาตุให้เป็น	นามนาม หรือ คุณนาม — เป็นสาธนะ	กิริยา และเป็นเครื่องหมายให้รู้กาลกับวาก
ใช้ในวิภัตติ	ปฐมาและจตุตถิได้บ้าง	ตามนามที่เป็นเจ้าของ (ไม่มีวิภัตติของตนเอง)
เครื่องประกอบ	ธาตุ + ปัจจัย	วิภัตติ กาล วจนะ ธาตุ วาก ปัจจัย — เหมือน อาชยาต ต่างแต่ไม่มีบทและบุรุษ
ตัวอย่าง	กรณ • ทายโก • กาทุ	คนฺตฺวา • คจฺจนฺโต • นีหฺริยมาโน • กรณียํ • คนฺตพฺพํ

ตัวชี้ขาด ดูที่ปัจจัยที่ประกอบ — ปัจจัยคนละชุดกัน • กิริยากิตก์แบ่งกาลเป็น **ปัจจุบัน** กับ **อดีต** เท่านั้น

ข้อ ๕ กิตก์ • ปัจจัยและสูตรวิเคราะห์

๔. ปัจจัยนามกิตก์ ๑๔ ตัว

๓ พวก

พวก	ปัจจัย	ประกอบกับรูป
กิต	กวิ ณี ญ รุ ตุ รุ	กัตตุรูปอย่างเดียว
กิจจ	ข ญย	กัมมรูป · ภาวรูป
กิตกิจจ	อ อิ ณ ตเว ติ ตุ่ ยุ	ได้ทั้ง ๓ รูป

๕. ปัจจัยกิริยากิตก์ ๑๐ ตัว

๓ พวกเหมือนกัน

พวก	ปัจจัย	บอกอะไร
กิต	อนต ตวนตุ ตาวี	กัตตุ · เหตุกัตตุ
กิจจ	อนีย ตพพ	กัมม · ภาว · เหตุ กัมม
กิตกิจจ	มาน ต ตุน ตวา ต วาน	ได้ทั้ง ๕ วาจก
กาล	อนต มาน = ปัจจุบัน (อยู่, เมื่อ) · ต วนตุ ตาวี ต ตุน ตวา ตวาน = อดีต (แล้ว) · อนีย ตพพ = ความจำเป็น (ควร, พึง)	

๖. สูตรวิเคราะห์ประจำสารณะ — เปลี่ยนแค่ธาตุกับศัพท์

เรียงตามจำนวนครั้งที่ออกสอบ

รูป · สารณะ	ออก	สูตรวิเคราะห์	ตัวอย่างจากเฉลยจริง
กัตตุรูป กัตตุสารณะ	๑๒	... กิริยากัตตุวาก + ติติ บทสำเร็จ	ปุริสฺ ฆาเตตฺติ ปุริสฆาตโก (ปุคฺคโล)
กัมมรูป กัมมสารณะ	๖	... กิริยากัมมวาก (...ียเต / ...ียติ) + ติ บทสำเร็จ	ทุกฺเคน ปมฺญจฺยเตติ ทฺวปฺมฺญจํ (พฺนฺธํ)
กัตตุรูป อธิกรณสารณะ	๕	... + กิริยา + เอตฺถาติ บทสำเร็จ	ธมฺมํ สฺถนฺนติ เอตฺถาติ ธมฺมสฺสวณฺ (จฺานํ)
ภาวรูป ภาวสารณะ	๕	...นํ บทสำเร็จ (ไม่มีตัวประธาน)	กุชฺฌนํ โกโร · วุพฺสมนํ วุพฺสโม
กัตตุรูป กรณสารณะ	๓	... + กิริยา + เตนนาติ / เอตายาติ บท สำเร็จ	ปารุปฺติ เตนนาติ ปารุปนํ (วตถํ)
สมาสรูป ตัสสีลสารณะ	—	... + ตุ่ สีสฺมสฺสาติ บทสำเร็จ	กตํ ขานิตุ่ สีสฺมสฺสาติ กตณฺญ
กัตตุรูป ลงในอรรถตัสสีละ	—	... + กิริยา + สีเลนาติ บทสำเร็จ	วรํ ลภติ สีเลนาติ วรลาภี (ปุคฺคโล)

คำท้ายรูปวิเคราะห์บอกสารณะได้เลย

...เอตฺถาติ / ...เอตฺถ → อธิกรณสารณะ (ที่) · ...เตนนาติ / ...เอตายาติ → กรณสารณะ (เครื่องมือ) · ...นํ เดี่ยว ๆ ไม่มีประธาน
→ ภาวสารณะ · ...สีลฺมสฺสาติ → สมาสรูป ตัสสีลสารณะ

๗. สามอย่างที่ข้อสอบชอบดักในข้อนี้

- ๑ ศัพท์เดียวตอบได้หลายทาง เฉลยจริงมักให้ “หรือ...” ไว้ด้วย เช่น กตณฺญ เป็นได้ทั้ง กัตตุรูป กัตตุสารณะ · กัตตุรูป ลงในอ
รตตัสสีละ · สมาสรูป ตัสสีลสารณะ · ตอบทางเดียวกันก็ได้คะแนน แต่ต้องให้รูปวิเคราะห์ตรงกับทางที่ตอบ
- ๒ โจทย์ยกบทมาจากคาถา จะเขียนว่า “... ในคำว่า ...” · ให้ตอบเฉพาะบทที่ขีดเส้นใต้หรือที่โจทย์เอ่ยชื่อ ไม่ใช่ทั้งวลี เช่น
วาโส ในคำว่า ปฏฺวิรูปเทสวาโส
- ๓ กิริยากิตก์ปนมาในข้อเดียวกัน ถ้าโจทย์ถาม “สำเร็จรูปมาจากอะไร บอกกาลอะไร” ไม่ต้องตั้งวิเคราะห์ — ให้บอก ธาตุ +
ปัจจัย + วิธีแปลง + รูปสำเร็จ + คำแปล + กาล · ปวิสฺส = ป + วิสฺ + ตวา แปลง ตวา เป็น ย แล้วแปลง ย กับที่สุดธาตุเป็น
สฺส แปลว่า เข้าไปแล้ว บอกอดีตกาล

๘. คลังศัพท์ ๓๗ คำ พร้อมปัจจัย รูป-สภาระ และรูปวิเคราะห์

ยกจากเฉลยจริงของปีนั้น

ปี	ศัพท์	ปัจจัย	รูป · สภาระ	รูปวิเคราะห์
๖๙/๑	จีวรปารุปนํ	ยุ	กัตตุรูป อธิกรณสภาระ	จีวรํ ปารุปนติ เอตถาติ จีวรปารุปนํ (จानํ)
๖๙/๒	วสฺสาวาสํ	ณ	กัตตุรูป อธิกรณสภาระ	วสฺสํ อาวสนติ เอตถาติ วสฺสาวาสํ (จानํ)
๖๘/๑	คิลานุปฺภจาทโก	ณฺว	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	คิลานํ อุปฺภจาทิตฺติ คิลานุปฺภจาทโก (ปุคฺคโล)
๖๘/๒	อตถกถา	อ	กัมมรูป กรณสภาระ	อตฺถโก กถียติ เอตายาติ อตถกถา (วาจา)
๖๘/๒	โกโร	ณ	ภาวรูป ภาวสภาระ	กุชณนํ โกโร
๖๗/๑	นามคฺคหโณ	ยุ	กัตตุรูป อธิกรณสภาระ	นามํ คณฺหาติ เอตถาติ นามคฺคหโณ (ทิวโส)
๖๗/๑	อุคฺคณฺหํ	ยุ	ภาวรูป ภาวสภาระ	อุคฺคณฺหนํ อุคฺคณฺหํ
๖๖/๑	โพธิ	อิ	กัตตุรูป กรณสภาระ	พฺพุชฺฌติ เตนาติ โพธิ (ถาณํ)
๖๖/๑	อคฺคทายี	ณิ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	อคฺคํ ทาตุํ สีสฺมสฺสาติ อคฺคทายี
๖๖/๒	สีลรกฺขิกา	ณฺว	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	สีลํ รกฺขิตฺติ สีลรกฺขิกา (อิตฺถิ)
๖๖/๒	ลาโภ	ณ	กัมมรูป กัมมสภาระ	ลภฺนติ เตนาติ ลาโภ (ปจฺจโย)
๖๕/๑	ภตฺติโก	กฺวิ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ (นามกิตก์)	ภตฺติํ กโรตฺติติ ภตฺติโก
๖๕/๑	ทูลลโก	ข	กัมมรูป กัมมสภาระ (นามกิตก์)	ทฺวฺกฺเขน ลพฺภตฺติติ ทูลลโก
๖๕/๑	สนฺโต	ต / อนฺต	กิริยากิตก์	สม ฐาตุ + ต → สนฺโต (หรือ อส ฐาตุ + อนฺต)
๖๕/๑	ปคฺคยฺห	ตฺวา (ตฺวนาติ)	กิริยากิตก์	ป + คห ฐาตุ + ตฺวนาติปัจจัย → ปคฺคยฺห
๖๔/๑	สนฺติมคฺคณิโยชโก	ณฺว	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	สนฺติมคฺเค นิโยเชตฺติติ สนฺติมคฺคณิโยชโก (สจฺจโฆ)
๖๔/๑	วิมฺุตติ	ติ	ภาวรูป ภาวสภาระ	วิมฺุจฺจนํ วิมฺุตติ
๖๔/๑	สุวโจ	ข	กัมมรูป กัมมสภาระ	สุเชน วตฺตพฺโพติ สุวโจ (เถโร)
๖๔/๒	ธมฺมชีวี	ณิ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	ธมฺเมน ชีวิตฺตุํ สีสฺมสฺสาติ ธมฺมชีวี (ปุคฺคโล)
๖๔/๒	โพธิ	อิ	กัตตุรูป กรณสภาระ	พฺพุชฺฌติ เตนาติ โพธิ (ถาณํ)
๖๓/๑	วูปสโม	อ	ภาวรูป ภาวสภาระ	วูปสมนํ วูปสโม
๖๓/๑	ทฺวฺรจฺคมํ	อ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	ทฺวฺเร คมิตฺตุํ สีสฺมสฺสาติ ทฺวฺรจฺคมํ (จิตฺตํ)
๖๓/๑	ทฺวฺนนิคฺคหํ	ข	กัมมรูป กัมมสภาระ	ทฺวฺกฺเขน นิคฺคหิตพฺพนติ ทฺวฺนนิคฺคหํ (จิตฺตํ)
๖๓/๒	โกธาทิกฺกุ	กฺวิ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	โกธํ อภิภวตฺติติ โกธาทิกฺกุ (นโร)
๖๓/๒	ทฺวฺพพฺโพ	ข	กัมมรูป กัมมสภาระ	ทฺวฺกฺเขน วจฺยเตติ ทฺวฺพพฺโพ
๖๒/๒	ทฺวฺททสํ	ข	กัมมรูป กัมมสภาระ	ทฺวฺกฺเขน ปสฺสิตพฺพนติ ทฺวฺททสํ (วชฺชํ)
๖๒/๒	โพธิ	อิ	กัตตุรูป กรณสภาระ	พฺพุชฺฌติ เตนาติ โพธิ (ถาณํ)
๖๒/๒	ทาทา	ตุ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	เทติ สีสฺเณนาติ ทาทา
๖๑/๒	อาจฺริยปฺพชโก	ณฺว	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	อาจฺริยํ ปฺพเชตฺติติ อาจฺริยปฺพชโก (เถโร)
๖๐/๑	อุปฺปาโท	เฉลยไม่ระบุ	ภาวรูป ภาวสภาระ	อุปฺปชฺชเตติ อุปฺปาโท
๖๐/๑	ภิกฺขุชาจาร์	เฉลยไม่ระบุ	กัตตุรูป อธิกรณสภาระ	ภิกฺขุชาเย จรฺนติ เอตถาติ ภิกฺขุชาจาร์ (จานํ)
๕๙/๑	ปฺริสฺฆาตโก	ณฺว	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	ปฺริสฺสํ ฆาเตตฺติติ ปฺริสฺฆาตโก (ปุคฺคโล)
๕๙/๒	วฺรลาภี	ณิ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ (อรรธตัสสึละ)	วฺรํ ลภฺติ สีสฺเณนาติ วฺรลาภี (ปุคฺคโล)
๕๙/๒	ธมฺมสฺสวณํ	ยุ	กัตตุรูป อธิกรณสภาระ	ธมฺมํ สฺวณฺนติ เอตถาติ ธมฺมสฺสวณํ (จานํ)
๕๘/๑	กตฺถณฺนุ	ฐ	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	กตฺถํ ชานาตฺติติ กตฺถณฺนุ
๕๘/๒	สนฺธิจฺเฉทกา	ณฺว	กัตตุรูป กัตตุสภาระ	สนฺธิํ ฉินฺทนฺตฺติติ สนฺธิจฺเฉทกา (โจรา)
๕๘/๒	ทฺวฺปมฺมุญฺจํ	ข	กัมมรูป กัมมสภาระ	ทฺวฺกฺเขน ปมฺมุญฺจยเตติ ทฺวฺปมฺมุญฺจํ (พฺนธฺนํ)

ข้อ ๖ สมาส • ชื่อสมาสและลำดับวิเคราะห์

๑. โจทย์รูปเดียวตลอด ๑๒ ปี ๒๔ ชุด พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙

ท่อนต้น ถ้ามทฤษฎีหนึ่งเรื่อง — สมาสคืออะไร มีกี่ชื่อ • สมาสคู่นี้ต่างกันอย่างไร • สมาสไหนเป็นนามล้วน คุณล้วน ทั้งนามทั้งคุณ

ท่อนหลัง ยกศัพท์สำเร็จรูปมา ๑-๒ คำ แล้วสั่งว่า “เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ” — **สั่งแบบนี้ครบ ๒๔ จาก ๒๔ ชุด** และ ๑๐ ชุดเติมคำว่า “ตามลำดับ” แปลว่าเป็นสมาสซ้อนสมาส

สูตรคำตอบ — สมาสชั้นเดียว

ศัพท์ เป็น ชื่อสมาส ตั้งวิเคราะห์ว่า รูปวิเคราะห์ ... ศัพท์ ฯ

สูตรคำตอบ — สมาสซ้อนสมาส (โจทย์บอกว่า “ตามลำดับ”)

ศัพท์ เป็น สมาสชั้นนอก มี สมาสชั้นใน เป็นภายใน • ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ชั้นใน วิ. ... → ชั้นนอก วิ. ... ศัพท์ ฯ

ที่คนทำตก คือคำว่า “มี...เป็นภายใน” และการเขียนชั้นในก่อนชั้นนอก • ชั้นในต้องได้บทสำเร็จออกมาก่อน แล้วชั้นนอกจึงเอาบทนั้นไปใช้ต่อ

๒. สมาส ๖ ชื่อ และชนิดย่อย บาลีไวยากรณ์ หน้า ๑๙๑-๒๒๕

สมาส	เป็นอะไร	ชนิดย่อย	ตัวชี้ขาด
กัมมธารย	นาม + คุณ	๖ วิเสสนบุพพบท • วิเสสนุตตรบท • วิเสสโนภยบท • วิเสสโนปมบท • สัมภาวนบุพพบท • อวธารณบุพพบท	๒ บท วิภัตติ-วจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ
ทิกุ	นามล้วน	๒ สมอาหารทิกุ • อสมอาหารทิกุ	กัมมธารยะที่มี ปกติสังขยา อยู่หน้า
ตัมปุริส	นาม + คุณ	๖ ทุตติยา • ตติยา • จตุตถี • ปัญจมี • ฉกฺขี • สัตตมี	วิภัตติ-วจนะไม่เสมอกัน • บทหลังเป็นประธาน
ทวันทว	นามล้วน	๒ สมอาหารทวันทว • อสมอาหารทวันทว	นามนาม ≥ ๒ บท เป็นประธานทั้งสิ้น วิเคราะห์ให้ใช้ จ
อภยยิภาว	นาม + คุณ	๒ อุปสัคคบุพพกะ • นิปาตบุพพกะ	บทหน้าเป็น อุปสัคหรือนิบาต • บทสำเร็จเป็น นปฺ. เอก. เสมอ
พหุพพิธิ	คุณล้วน	๖ ตามวิภัตติ (ทุตติยา...สัตตมี) • ๕ ตามลักษณะ — ตุลยาธิกรณ • ภินนาธิกรณ • อุปมา • น บุพพบท • สหบุพพบท	มีบทอื่นเป็นประธาน • วิเคราะห์มี ยสฺส/ยสฺสา/เยสํ/ยํ

ช่วยจำชื่อสมาส กัม – ทิ – ตัม – ทะ – อัพ – พะ • **นาม/คุณ** นามล้วน ทิกุ • ทวันทว • คุณล้วน พหุพพิธิ • ทั้งนามทั้งคุณ กัมมธารย • ตัมปุริส • อภยยิภาว

๓. ตุลยาธิกรณ กับ ภินนาธิกรณ — ตัวตัดสินอยู่ที่วิภัตติของสองบท

ตุลยาธิกรณ บทหน้ากับบทหลังในรูปวิเคราะห์เป็นวิภัตติเดียวกัน • **ตุฏฺฐํ จิตฺตํ ยสฺสา สา ตุฏฺฐจิตฺตา** • (ตุฏฺฐํ กับ จิตฺตํ เป็นปฐมาทั้งคู่)

ภินนาธิกรณ **วิภัตติต่างกัน** • **รโห สิริสิ ยสฺส โส รหสฺสิโร** • (รโห ปฐมา • สิริสิ สัตตมี)

ขั้นตอนตัดสินชื่อสมาสที่ใช้ได้ทุกศัพท์

๑ แยกบทออกมาก่อนว่ามีกี่บท และบทไหนเป็นประธาน → ๒ ถ้าบทสำเร็จไม่ใช่ตัวใดตัวหนึ่งในบทเหล่านั้น = **พหุพพิธิ** → ๓ ถ้าบทหลังเป็นประธาน ดูวิภัตติ เสมอกัน = **กัมมธารย/ทิกุ** ไม่เสมอกัน = **ตัมปุริส**

๔ บทหน้าเป็นอุปสัค/นิบาต และบทสำเร็จเป็น นปฺ. เอก. = **อภยยิภาว** • ๕ นามนามล้วนเรียงด้วย จ = **ทวันทว**

ข้อ ๖ สมาส • อ่านศัพท์แล้วชี้ชื่อสมาสให้ถูก

๔. คุรุประวัติการรู้ชื่อสมาส — เรียงตามจำนวนครั้งที่ออกสอบ นับจากศัพท์ ๓๓ คำในคลัง

ชื่อสมาส	ออก	รูปวิเคราะห์เป็นแบบนี้	ตัวอย่างจากเฉลยจริง
ฉฐฐิตุลยาธิกรณพหุพพิหิ	๘	... ยสฺส (ยสฺสา, เยสํ) โส (สา, เต) บทสำเร็จ	ตฺถุจํ จิตฺตํ ยสฺสา สา ตฺถุจจิตฺตา (อุปาสิกา)
วิเสสนบุพพบท กัมมธารย	๕	คุณนาม + นามนาม บทสำเร็จ	อหิริโก ปุคฺคโล อหิริกปุคฺคโล
ฉฐฐิตตปฺปุริส	๕	...สฺส / ...นํ + บทหลัง บทสำเร็จ	ตณฺหาย ขโย ตณฺหขโย
น บุพพบท พหุพพิหิ	๓	นตฺถิ ตสฺส (ตสฺสา, เตสํ) ...ติ บทสำเร็จ	นตฺถิ ตสฺส วิญฺญาณนฺติ อวิญฺญาณกํ (ธนํ)
ตติยาตตปฺปุริส	๓	...เอน / ...อาย + บทหลัง บทสำเร็จ	โสเกน อภิภูโต โสกาภิภูโต (ปุริโส)
นิปาตบุพพกะ อัပ္พยิภาว	๒	นิปาต + ...สฺส บทสำเร็จ (นปฺ. เอก.)	มคฺคสฺส อนฺตรา อนฺตรามคฺคํ
สัตตมิตตปฺปุริส	๒	...เอ / ...สฺมิ + บทหลัง บทสำเร็จ	ธมฺเม ครุโก ธมฺมครุโก (จกฺขุปาโล)
ตติยาพหุพพิหิ	๑	... เยหิ เต บทสำเร็จ	ฉินฺนานิ สํโยชนานิ เยหิ เต ฉินฺนสํโยชนา (ภิกฺขุ)
ฉฐฐฐิณินาธิกรณพหุพพิหิ	๑	บทหลังไม่ใช่วิภัตติเดียวกับบทหน้า	รโฆ สิริสฺส ยสฺส โส รชสฺสิโร (ราชา)
อวธารณบุพพบท กัมมธารย	๑	... เอว + บทหลัง บทสำเร็จ	ปุตฺตทาร์ เอว พนฺธํ ปุตฺตทารพนฺธํ
วิเสสโนปมบท กัมมธารย	๑	... อิว + บทหลัง บทสำเร็จ	อนฺโร อิว พาโล อนฺธพาโล (ปุริโส)

๕. ตัวอย่างคำตอบเต็มรูป — สมาสซ้อนสมาส ยกจากเฉลย ๒๕๖๘ ครั้งที่ ๑

โจทย์ หิริโอดตปฺปสมฺปนฺนา (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง ๆ จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ๆ

> หิริโอดตปฺปสมฺปนฺนา (ภิกฺขุ) เป็น ตติยาตตปฺปุริสสมาส มี สมหาทวันทวสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ส.ทวัน. วิ. หิริ จ โอดตปฺปญฺจ หิริโอดตปฺป

ต.ตป. วิ. หิริโอดตปฺเปน สมฺปนฺนา หิริโอดตปฺปสมฺปนฺนา (ภิกฺขุ) ๆ

อ่านชื่อย่อให้ออก ส.ทวัน. = สมหาทวันทวสมาส · อ.ทวัน. = อสมหาทวันทวสมาส · ต.ตป. / ฉ.ตป. = ตติยา/ฉฐฐิตตปฺปุริสสมาส

· วิ.บุพ.กัม. = วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส · ฉ.ตฺล. = ฉฐฐิตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส

๖. คู่ที่ข้อสอบชอบเอามาถามว่า “ต่างกันอย่างไร” ท่อนต้นของข้อ ๖ ถามคู่พวกนี้ซ้ำ ๆ

คู่ที่ถาม	เส้นแบ่งที่ต้องเขียนลงไป
กัมมธารย ↔ ตปฺปุริส	กัมมธารย วิภัตติและวจนะเสมอกัน · ตปฺปุริส ไม่เสมอกัน
ทิกฺขุ ↔ วิเสสนบุพพบท	ทิกฺขุ บทหน้าเป็น ปกติสังขยา · ถ้าเป็นปุณฺณสังขยาจัดเป็นวิเสสนบุพพบท
วิเสสโนภยบท ↔ ทวันทว	วิเสสโนภยบท ทั้งสองบทเป็นวิเสสนะ มีบทอื่นเป็นประธาน · ทวันทว เป็นประธานทั้งสิ้น
ตปฺปุริส ↔ อัပ္พยิภาว	ตปฺปุริส บทหลังเป็นประธาน ไม่นิยมลิงค์-วจนะ · อัပ္พยิภาว บทหน้าเป็นประธานและเป็นอุปสัค/นิปาต บทสำเร็จ นปฺ. เอก. อย่างเดียว
สัมภาวนบุพพบท ↔ อวธารณบุพพบท	สัมภาวนะ บทหน้าประกอบด้วย อิติ (คำว่า) · อวธารณะ ประกอบด้วย เอว (คือ)
น บุพพบท กัมมธารย ↔ น บุพพบท พหุพพิหิ	กัมมธารย บทสำเร็จเป็นตัวบทนั่นเอง · พหุพพิหิ มีบทอื่นเป็นประธาน วิเคราะห์ขึ้นต้นด้วย นตฺถิ

ข้อ ๖ สมาส • ทุกศัพท์ที่เคยออก ๒๕๕๘-๒๕๖๙

๗. คลังศัพท์ ๓๓ คำ พร้อมชื่อสมาสและรูปวิเคราะห์

ยกจากเฉลยจริงของปีนั้น

ปี	ศัพท์	เป็นสมาสอะไร	รูปวิเคราะห์
๖๙/๑	อวิณญาณกัม	น บุพพบท พหุพพิหิสมาส	นตฺถิ ตสฺส วิณญาณนฺติ อวิณญาณกัม (ธนั)
๖๙/๑	พลวปุริโส	วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส	พลวา ปุริโส พลวปุริโส
๖๙/๒	วชิรหตฺถา	พหุพพิหิสมาส	วชิรํ หตฺถเ ยสฺสา สา วชิรหตฺถา (อินทปฏฺิมา)
๖๘/๑	หิริโอดตฺตปสมฺปนฺนา	ตติยาตฺปปริสสมาส • มีสมาหารทวันทวสมาสภายใน	ส.ทวัน. หิริ จ โอดตฺตปฺลยจ หิริโอดตฺตปฺปิ → ต.ตฺป. หิริโอดตฺตปฺเปนสมฺปนฺนา หิริโอดตฺตปสมฺปนฺนา
๖๘/๒	ยถาเวคํ	นิปาตบุพพกะ อัพยยิภาวสมาส	เวคสฺส ปฏฺิปาฏฺิ ยถาเวคํ (หรือ โย โย เวโค ยถาเวคํ)
๖๗/๑	นิมมาตาศิโณ	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส • มีสมาหารทวันทวสมาสภายใน	ส.ทวัน. มาตา จ ปิตา จ มาตาศิโณ → ฉ.ตุล. นิภฺขนฺตา มาตาศิโณ ยสฺมา โส นิมมาตาศิโณ
๖๗/๒	ตฺถุจฺจิตฺตา	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส	ตฺถุจํ จิตฺตํ ยสฺสา สา ตฺถุจฺจิตฺตา (อุปาสิกา)
๖๗/๒	อนฺธพาล	วิเสสโนปมบท (อุปมาบุพพบท) กัมมธารยสมาส	อนฺธโร อิว พาลอ อนฺธพาล (ปุริโส)
๖๖/๑	อคฺคธมฺมสมาหิโต	สัตตมิตฺตปฺริสสมาส • มีวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาสภายใน	วิ.บุพ.กัม. อคฺโค จ โส ธมฺโม จาติ อคฺคธมฺโม → ส.ตฺป. อคฺคธมฺเมสมาหิโต อคฺคธมฺมสมาหิโต
๖๖/๒	อโรคฺปุตฺตา	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส • มี น บุพพบท พหุพพิหิสมาสภายใน	น.บุพ.พหุพ. นตฺถิ เตสํ โรโคติ อโรคา (ปุตฺตา) → ฉ.ตุล. อโรคา ปุตฺตา ยสฺสา สา อโรคฺปุตฺตา
๖๕/๑	อนฺธพาลเทวตา	วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส • มีอุปมาบุพพบท กัมมธารยสมาสภายใน	อุปมา.กัม. อนฺธโร อิว พาลา อนฺธพาลา → วิ.บุพ.กัม. อนฺธพาลาเทวตา อนฺธพาลเทวตา
๖๕/๒	นิปฺปณฺโณ	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส	นิภฺขนฺตา ปณฺณา ยสฺส โส นิปฺปณฺโณ (ปุคฺคโล)
๖๕/๒	อนฺตรามคฺคํ	นิปาตบุพพกะ อัพยยิภาวสมาส	มคฺคสฺส อนฺตรา อนฺตรามคฺคํ
๖๔/๑	ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต	ตติยาตฺปปริสสมาส • มีฉัฏฐิตฺตปฺริสสมาสภายใน	ฉ.ตฺป. ภิกฺขุณํ สงฺโฆ ภิกฺขุสงฺโฆ → ต.ตฺป. ภิกฺขุสงฺเฆน ปริวฺโต ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต
๖๔/๒	อหิริกฺปุคฺคโล	วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส	อหิริโก ปุคฺคโล อหิริกฺปุคฺคโล
๖๓/๑	ตณฺหขโย	ฉัฏฐิตฺตปฺริสสมาส	ตณฺหา ย ขโย ตณฺหขโย
๖๓/๑	ติณฺตจิวฺรกา	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส	ติณฺตานิ จิวฺรานิ เยสํ เต ตินฺตจิวฺรกา (ภิกฺขุ)
๖๓/๒	อตฺตทตฺโถ	ฉัฏฐิตฺตปฺริสสมาส	อตฺตโน อตฺโถ อตฺตทตฺโถ
๖๓/๒	มโนสฺสฺฐา	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส	มโน สฺสฺฐโ เอเตสนฺติ มโนสฺสฺฐา (ธมฺมา)
๖๒/๑	ทฺถุขปฺปีฬิตสฺตฺตา	วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส • มีตติยาตฺปปริสสมาสภายใน	ต.ตฺป. ทฺถุขเณ ปีฬิตา ทฺถุขปฺปีฬิตา → วิ.บุพ.กัม. ทฺถุขปฺปีฬิตา สฺตฺตาทฺถุขปฺปีฬิตสฺตฺตา
๖๒/๒	ทึฆายโก	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส	ทึฆํ आयฺ ยสฺส โส ทึฆายโก (ปุริโส)
๖๒/๒	อโรคา	น บุพพบท พหุพพิหิสมาส	นตฺถิ ตสฺสา โรโคติ อโรคา (อิตฺถิ)
๖๑/๑	มาตาศิโณ	ฉัฏฐิตฺตปฺริสสมาส • มีสมาหารทวันทวสมาสภายใน	อ.ทวัน. มาตา จ ปิตา จ มาตาศิโณ → ฉ.ตฺป. มาตาศิณฺณํ อุปฺภูจํ มาตาศิโณ
๖๑/๒	สนฺตวาจ	ฉัฏฐิตุลาภิกรณพหุพพิหิสมาส	สนฺตา วาจา ยสฺส โส สนฺตวาจ (ภิกฺขุ)
๖๐/๑	อกุสฺลเจตนา	วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส • มี น บุพพบท กัมมธารยสมาสภายใน	น.บุพ.กัม. น กุสฺลา อกุสฺลา → วิ.บุพ.กัม. อกุสฺลา เจตนา อกุสฺลเจตนา
๖๐/๒	ปุตฺตทารพฺพณํ	อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส • มีสมาหารทวันทวสมาสภายใน	ส.ทวัน. ปุตฺโต จ ทาโร จ ปุตฺตทารํ → อว.บุพ.กัม. ปุตฺตทารํ เอวพฺพณํ ปุตฺตทารพฺพณํ
๕๙/๑	รชสฺสิโร	ฉัฏฐิภินนาภิกรณพหุพพิหิสมาส	รโซ สิริสิ (สิริสฺมี) ยสฺส โส รชสฺสิโร (ราชา)
๕๙/๑	โสกาภิกฺภูโต	ตติยาตฺปปริสสมาส	โสเกณ อภิกฺภูโต โสกาภิกฺภูโต (ปุริโส)
๕๙/๒	อนจฺฉริโย	น บุพพบท พหุพพิหิสมาส	นตฺถิ ตสฺส อจฺฉริยนฺติ อนจฺฉริโย (ปาสาโท)
๕๙/๒	อตฺตทตฺโถ	ฉัฏฐิตฺตปฺริสสมาส	อตฺตโน อตฺโถ อตฺตทตฺโถ
๕๘/๑	ตโยชนวตฺถุ	ฉัฏฐิตฺตปฺริสสมาส • มีสมาหารทิกุสฺมมาสภายใน	อ.ทคฺ. ตโย ชนา ตโยชนา → ฉ.ตฺป. ตโยชนานํ วตฺถุ ตโยชนวตฺถุ
๕๘/๒	ฉินฺนสัณฺนิยนา	ตติยาพหุพพิหิสมาส	ฉินฺนานิ สัณฺนิยานิ เยหิ เต ฉินฺนสัณฺนิยนา (ภิกฺขุ)
๕๘/๒	ธมฺมครุโก	สัตตมิตฺตปฺริสสมาส	ธมฺเม ครุโก ธมฺมครุโก (จกฺขุปาโล)

ข้อ ๗ ตัทธิต . ปัจจัยตัวไหน ตัทธิตไหน

๑. โจทย์รูปเดียวตลอด ๑๒ ปี ๒๔ ชุด พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙

ท่อนต้น ถ้ามทฤษฎีหนึ่งเรื่อง — ตัทธิตคืออะไร . ตัทธิตชื่อนี้มีปัจจัยเท่าไร . ปัจจัยตัวนี้มีในตัทธิตไหนบ้าง ใช้ต่างกันอย่างไร . ตัทธิตต่างจากสมาสอย่างไร

ท่อนหลัง ยกศัพท์สำเร็จรูปมา ๒-๓ คำ แล้วสั่งว่า “ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตไหน จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ” — **สั่งแบบนี้ครบ ๒๔ จาก ๒๔ ชุด** รวมศัพท์ที่เคยออก ๖๑ คำ

สูตรคำตอบท่อนหลัง — หนึ่งศัพท์หนึ่งบรรทัด

ศัพท์ ลง ชื่อปัจจัย ปัจจัย ใน ชื่อตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ว่า รูปวิเคราะห์ ... ศัพท์ ฯ

สามอย่างต้องครบ ปัจจัย . ชื่อตัทธิต . รูปวิเคราะห์ . รูปวิเคราะห์ต้องลงท้ายด้วยตัวศัพท์ที่โจทย์ให้มาเสมอ ถ้ามีคำในวงเล็บก็ใส่ตาม

๒. ตัทธิต ๓ หมู่ ๑๕ อย่าง — ปัจจัยและอรรถที่ลงแทน บาลีไวยากรณ์ หน้า ๒๒๖-๒๖๓

ตัทธิต	ปัจจัย	ลงแทนศัพท์ / อรรถ	สำเร็จเป็น	เคยออก
โคตต	ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌนร (๘)	โคตต . อปจ (เหล้าก่)	นามนาม	—
ตรตยาทิ	ฌิก (๑)	ตรติ ฯลฯ — ฌาม อยู่ ประกอบ เป็นไปใน	คุณนาม	๑๑
ราคาทิ	ณ (๑)	ย้อมด้วย . เกิดใน . เป็นของ	คุณนาม	๔
ชาตาทิ	อิม อีย กีย (๓)	ชาต (เกิดใน)	คุณนาม	—
สมุห	กณ ฌ ตา (๓)	สมุห (ประชุม, หมู่)	นามนาม	๒
จัน	อีย . (เอย ใในอรรถ อรห) (๑)	จัน (ที่ตั้ง) . เอย = ควรแก่	คุณนาม	๓
พหุล	อาล (๑)	พหุล (มีมาก, เป็นปกติ)	คุณนาม	—
เสฏฐ	ตร ตม อียิสสก อีย อิกฺจ (๕)	ไม่ได้ลงแทนศัพท์ — เป็นเครื่องหมายคุณศัพท์เปรียบเทียบ	คุณนาม	—
ตทิสสัถิ	วิ ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ฌ (๙)	อติ (มี...นั้น)	คุณนาม	๑๗
ปกติ	มย (๑)	ปกติ (สำเร็จด้วย, เป็นวิการแห่ง)	คุณนาม	๔
สังขยา	ก (๑)	ปริมาณ (มีจำนวนเท่านั้น)	คุณนาม	๒
ปุรณ	ติย ถ จ ม อี (๕)	ปุรณ (ที่เท่านั้น)	คุณนาม	๓
วิภาค	ธา โส (๒)	วิภาค (โดยส่วน)	อัพย	๑
ภาว	ตต ฌย ตตณ ตา ฌ กณ (๖)	ภาว (ความเป็น)	นามนาม	๑๔
อัพย	ถา ถิ (๒)	ปการ (โดยประการ)	อัพย	—

คำช่วยจำสามัญญัตถิต ๑๓ โค ต รา ชา / ส จา พ เส / ต ป ส ปู วิ . สามหมู่คือ สามัญญัตถิต ๑๓ . ภาวตัทธิต . อัพยัตถิต

สามข้อที่ตอบพลาตกันประจำ

- > นามนามมี ๓ เท่านั้น — โคตต สมุห ภาว . นอกนั้นเป็นคุณนาม . อัพยศัพท์มี ๒ — วิภาค อัพย (แจกวิภัติไม่ได้)
- > ณ ปัจจัย มีถึง ๔ ที่ — โคตต ราคาทิ ตทิสสัถิ ภาว . ฌิก มี ๒ ที่ — โคตต ตรตยาทิ . ตา มี ๒ ที่ — สมุห ภาว
- > เสฏฐัตถิตเป็นตัวเดียวที่ **ปัจจัยไม่ได้ลงแทนศัพท์** — ข้อสอบชอบถามจุดนี้

ข้อ ๗ ตัทธิธ • สูตรวิเคราะห์ประจำตัทธิธ

๓. จำสูตรวิเคราะห์ตามตัทธิธ แล้วเปลี่ยนแค่ตัวศัพท์

เรียงตามจำนวนครั้งที่ออกสอบ

ตัทธิธ	ออก	สูตรวิเคราะห์	ตัวอย่างจากเฉลยจริง
ตัทธัสสัถิ	๑๗	ศัพท์เดิม อสฺส (อสุสา) อตฺถิติ บทสำเร็จ	ชาลี อสุสา อตฺถิติ ชาลินี (ตณฺหา)
ภาว	๑๔	ศัพท์เดิมสฺส ภาโว บทสำเร็จ	พาลสฺส ภาโว พาลยํ
ตรตยาทิ	๑๑	ศัพท์เดิม + กิริยา + ตีติ บทสำเร็จ	ปสาทํ ชเนตตีติ ปาสาทิโก (ภควา)
ปกติ	๔	ศัพท์เดิมา ปกตา (ปกตํ) บทสำเร็จ	มนสา ปกตา มโนมยา (ธมฺมา)
ราคาทิ	๔	ศัพท์เดิมเ ชาตา (วสนฺตีติ) บทสำเร็จ	นคเร ชาตา นาครา (ชนา)
จान	๓	ศัพท์เดิมสฺส จานํ • (เอยฺย) ... อรหฺตีติ บทสำเร็จ	ทกฺขิณํ อรหฺตีติ ทกฺขิณฺเยโย (สาวกสงฺโฆ)
ปุรณ	๓	สังขยานนํ ปุรโณ บทสำเร็จ	อฏฺฐจฺจนํ ปุรโณ อฏฺฐโฆ
สมุห	๒	ศัพท์เดิมานํ สมุโห บทสำเร็จ	ชนานํ สมุโห ชนตา
สังขยา	๒	สังขยา ปริมาณานิ อสฺสาติ บทสำเร็จ	จตุตฺตาริ ปริมาณานิ อสฺสาติ จตุกกํ
วิภาค	๑	สังขยาหิ วิภาเคหิ บทสำเร็จ	ปญฺจหิ วิภาเคหิ ปญฺจธา

นับจากศัพท์ ๖๑ คำที่ข้อ ๗ เคยยกมาถาม — ดูตารางเต็มหน้าถัดไป

๔. ปัจจัยที่เจอบ่อยที่สุด

ปัจจัย	ครั้ง	ตัทธิธ
ณฺย	๑๔	ภาวตัทธิธ
อี	๑๑	ตัทธัสสัถิตัทธิธ
ณิก	๑๑	ตรตยาทิตัทธิธ
มย	๔	ปกติตัทธิธ
ณ	๔	ราคาทิตัทธิธ
วนฺตุ	๔	ตัทธัสสัถิตัทธิธ
ม	๓	ปุรณตัทธิธ

สามตัวแรกกันไป ๓๖ ใน ๖๑ คำ — เห็น ...ยํ ทำยคำนี้ถึง ณฺย ภาวตัทธิธ • เห็น ...อี / ...อนิ นี้ถึง อี ตัทธัสสัถิ • เห็น ...อิก / ... อิกา นี้ถึง ณิก ตรตยาทิ

๕. ศัพท์ที่ออกซ้ำ

ท่องไว้ก่อน

ศัพท์	ครั้ง	คำตอบ
ชาลินี (ตณฺหา)	๓	อี • ตัทธัสสัถิ
พาลยํ	๓	ณฺย • ภาว
เวสสารชฺชํ	๒	ณฺย • ภาว
ทุสฺสีลยํ	๒	ณฺย • ภาว
เอยฺยํ	๒	ณฺย • ภาว
โสภินี (ปชา)	๒	อี • ตัทธัสสัถิ
พลวตี (ชิจฺจนา)	๒	วนฺตุ • ตัทธัสสัถิ
ปาสาทิโก (ภควา)	๒	ณิก • ตรตยาทิ
ฉทฺวาริกา (ตณฺหา)	๒	ณิก • ตรตยาทิ
เตปิฏโก (เถโร)	๒	ณ • ราคาทิ
นาครา	๒	ณ • ราคาทิ
มโนมยา (ธมฺมา)	๒	มย • ปกติ
ทกฺขิณฺเยโย	๒	เอยฺย • จาน
ชนตา	๒	ตา • สมุห

๗. วิธีเดาเมื่อเจอศัพท์ที่ไม่เคยเห็น

- ๑ ดูท้ายคำก่อน — ...ยํ / ...ตฺตํ / ...ตา เป็นนามนาม แปลว่า “ความเป็น...” → ภาวตัทธิธ • ...อี / ...อนิ / ...วา / ...วตี แปลว่า “มี...” → ตัทธัสสัถิตัทธิธ
- ๒ ...อิโก / ...อิกา / ...อิกํ ที่แปลว่า “เป็นไปใน • อยู่ใน • ประกอบใน” → ตรตยาทิตัทธิธ (ณิก) • ถ้าแปลว่า “เหล้ากของ” จึงเป็นโคตตตัทธิธ
- ๓ ขึ้นต้นด้วยสังขยา — ลงท้าย ...โฆ / ...ติโย เป็น ปุรณ • ...กํ เป็น สังขยา • ...ธา เป็น วิภาค

เขียนรูปวิเคราะห์ไม่ออก ให้ย้อนจากคำแปล

ตัทธิธคือการเอาศัพท์เดิมมาลงปัจจัยแทนคำขยาย → ถอดปัจจัยออกให้เหลือศัพท์เดิม แล้วเติมคำที่ปัจจัยนั้นลงแทนกลับเข้าไป • ปิดท้ายด้วยบทสำเร็จเสมอ

ข้อ ๗ ตัทธิธ • ทุกศัพท์ที่เคยออก ๒๕๕๘-๒๕๖๙

๖. คลังศัพท์ ๖๑ คำ พร้อมปัจจัย ตัทธิธ และรูปวิเคราะห์ ยกจากเฉลยจริงของปีนั้น

ปี	ศัพท์	ปัจจัย	ตัทธิธ	รูปวิเคราะห์	ปี	ศัพท์	ปัจจัย	ตัทธิธ	รูปวิเคราะห์
๖๙/๑	เวสารชฺช	ณฺย	ภาว	วิสารทสฺส ภาโว เวสารชฺช	๖๓/๑	ฉทวาริกา	ณิก	ตรตยาทิ	ฉสุ ทวารesu วัตตตีติ ฉทวาริกา (ตณฺหา)
๖๙/๑	ชาลินี	อี	ตทสฺสํตถิ	ชาลํ อสฺสา อตฺถิตี ชาลินี (ตณฺหา)	๖๓/๒	อุโปสถิกา	ณิก	ตรตยาทิ	อุโปสถํ รกฺขตีติ อุโปสถิกา (อุ ปาลิกา)
๖๙/๒	มโนมยา	มย	ปกติ	มนสา ปกตา มโนมยา (ธมฺมา)	๖๓/๒	มโนมยา	มย	ปกติ	มนสา ปกตา มโนมยา (ธมฺมา)
๖๙/๒	เตปิฏโก	ณ	ราคาทิ	ติปิฏกํ ธารเตตีติ เตปิฏโก (เถโร)	๖๒/๑	ปาสาทิโก	ณิก	ตรตยาทิ	ปสาทํ ขนเตตีติ ปาสาทิโก (ภควา)
๖๘/๑	โสภินี	อี	ตทสฺสํตถิ	โสโก อสฺสา อตฺถิตี โสภินี (ปชา)	๖๒/๑	เถยฺย	ณฺย	ภาว	เถนสฺส ภาโว เถยฺย
๖๘/๑	พาลฺย	ณฺย	ภาว	พาลสฺส ภาโว พาลฺย	๖๒/๑	ปญฺจโม	ม	ปุรณ	ปญฺจนํ ปุรโณ ปญฺจโม
๖๘/๒	ทกฺขิณฺเอยโย	เอยฺย	จฺาน	ทกฺขิณฺนาย อนุจฺฉวิโก โหตีติ ทกฺขิณฺเอยโย (สาวกสงฺฆ)	๖๒/๒	นาคฺรา	ณ	ราคาทิ	นคฺเร วสนตีติ นาคฺรา
๖๘/๒	นาคฺรา	ณ	ราคาทิ	นคฺเร ชาตา นาคฺรา (ขนา)	๖๒/๒	โสภินี	อี	ตทสฺสํตถิ	โสโก อสฺสา อตฺถิตี โสภินี (ปชา)
๖๗/๑	โปลูชฺชนโก	ณิก	ตรตยาทิ	ปูลุชฺชนสฺส สนฺตโก โปลูชฺชนโก (กามสฺสขลลิกานฺโยโค)	๖๒/๒	สมฺโมทนียา	อีย	จฺาน	สมฺโมทนํ อรหตีติ สมฺโมทนียา (กถา)
๖๗/๑	คพฺภินี	อี	ตทสฺสํตถิ	คพฺโภ อสฺสา อตฺถิตี คพฺภินี (เทวี)	๖๑/๑	ชนตา	ตา	สมฺห	ชนสฺส ภาโว ชนตา
๖๗/๑	พาลฺย	ณฺย	ภาว	พาลสฺส ภาโว พาลฺย	๖๑/๑	สตตฺก	ก	สังฺขยา	สตต ปริมาณานิ อสฺสาติ สตตํ
๖๗/๒	โกสมพิกา	ณิก	ตรตยาทิ	โกสมพิยํ วสนตีติ โกสมพิกา (ภิกฺขุ)	๖๑/๑	ลชฺชี	อี	ตทสฺสํตถิ	ลชฺชา อสฺส อตฺถิตี ลชฺชี (ภิกฺขุ)
๖๗/๒	อุฏฺฐานวา	วนฺตุ	ตทสฺสํตถิ	อุฏฺฐานํ อสฺส อตฺถิตี อุฏฺฐานวา (ปุริโส)	๖๑/๒	พลวตี	วนฺตุ	ตทสฺสํตถิ	พลํ อสฺสา อตฺถิตี พลวตี (ชีฆจฺฉา)
๖๖/๑	อาโรคฺย	ณฺย	ภาว	อโรคฺสฺส ภาโว อาโรคฺย	๖๑/๒	สามณฺล	ณฺย	ภาว	สมณสฺส ภาโว สามณฺล
๖๖/๑	อุฏฺโหม	ม	ปุรณ	อุฏฺชนํ ปุรโณ อุฏฺโหม	๖๐/๑	เตปิฏโก	ณ	ราคาทิ	ติปิฏกํ ธารเตตีติ เตปิฏโก (เถโร)
๖๖/๒	ชาลินี	อี	ตทสฺสํตถิ	ชาลํ อสฺสา อตฺถิตี ชาลินี (ตณฺหา)	๖๐/๑	ปญฺจธา	ธา	วิภาค	ปญฺจหิ วิภาเคหิ ปญฺจธา
๖๖/๒	โสสานิกา	ณิก	ตรตยาทิ	สุสานเ วสนตีติ โสสานิกา (ภิกฺขุ)	๖๐/๑	ภาคินี	อี	ตทสฺสํตถิ	ภาคิ อสฺสา อตฺถิตี ภาคินี (อิตฺถิ)
๖๖/๒	พาลฺย	ณฺย	ภาว	พาลสฺส ภาโว พาลฺย	๖๐/๒	สมฺมาทิฏฺฐิโก	อิก	ตทสฺสํตถิ	สมฺมาทิฏฺฐิยา นิยุตฺโต สมฺมาทิฏฺฐิโก (ปุคฺคโล)
๖๕/๑	รฺกฺขมฺมุลิกา	ณิก	ตรตยาทิ	รฺกฺขมฺมุเล วสนตีติ รฺกฺขมฺมุลิกา	๖๐/๒	ทกฺขิณฺเอยโย	เอยฺย	จฺาน	ทกฺขิณฺนาย อนุจฺฉวิโก โหตีติ ทกฺขิณฺเอยโย (สาวกสงฺฆ)
๖๕/๑	เวรี	อี	ตทสฺสํตถิ	เวรํ อสฺส อตฺถิตี เวรี	๖๐/๒	รชฺช	ณฺย	ภาว	รณฺโณ ภาโว รชฺช
๖๕/๑	โกสฺสล	ณฺย	ภาว	กฺุสฺสสฺส ภาโว โกสฺสล	๕๙/๑	จตุกฺก	ก	สังฺขยา	จตตาริ ปริมาณานิ อสฺสาติ จตุกฺก
๖๕/๒	ทกฺขี	อี	ตทสฺสํตถิ	ทกฺขํ อสฺส อตฺถิตี ทกฺขี (ขโน)	๕๙/๑	ทิกฺขุจฺรมฺมิโก	ณิก	ตรตยาทิ	ทิกฺขุจฺรมฺเม ปวตตตีติ ทิกฺขุจฺรมฺมิโก (อตุโถ)
๖๕/๒	ทฺุสฺสีลย	ณฺย	ภาว	ทฺุสฺสีลสฺส ภาโว ทฺุสฺสีลย	๕๙/๒	การฺุณณ	ณฺย	ภาว	กรฺุณนาย ภาโว การฺุณณ
๖๕/๒	อิทฺุธิมย	มย	ปกติ	อิทฺุธิยา ปกตํ อิทฺุธิมย (รูป)	๕๙/๒	ยสฺวา	วนฺตุ	ตทสฺสํตถิ	ยโส อสฺส อตฺถิตี ยสฺวา (ขโน)
๖๔/๑	เวสารชฺช	ณฺย	ภาว	วิสารทสฺส ภาโว เวสารชฺช	๕๙/๒	โสฬสโม	ม	ปุรณ	โสฬสนํ ปุรโณ โสฬสโม (โกฏฺฐาโส)
๖๔/๑	พลวตี	วนฺตุ	ตทสฺสํตถิ	พลํ อสฺสา อตฺถิตี พลวตี (ชีฆจฺฉา)	๕๘/๑	ปาสาทิโก	ณิก	ตรตยาทิ	ปสาทํ ขนเตตีติ ปาสาทิโก (ภควา)
๖๔/๑	เจตลิก	ณิก	ตรตยาทิ	เจตสา วัตตตีติ เจตลิก (กมฺม)	๕๘/๑	ทฺุสฺสีลย	ณฺย	ภาว	ทฺุสฺสีลสฺส ภาโว ทฺุสฺสีลย
๖๔/๒	ชาลินี	อี	ตทสฺสํตถิ	ชาลํ อสฺสา อตฺถิตี ชาลินี (ตณฺหา)	๕๘/๑	อตุโถ	อิก	ตทสฺสํตถิ	อตุโถ อสฺส อตฺถิตี อตุโถ
๖๔/๒	เถยฺย	ณฺย	ภาว	เถนสฺส ภาโว เถยฺย	๕๘/๒	กิเลสมย	มย	ปกติ	กิเลเสหิ ปกตํ กิเลสมย (พณฺณ)
๖๔/๒	ชนตา	ตา	สมฺห	ชนสฺส ภาโว ชนตา	๕๘/๒	ฉทวาริกา	ณิก	ตรตยาทิ	ฉทวาเร วัตตตีติ ฉทวาริกา (ตณฺหา)
๖๓/๑	อติมานี	อี	ตทสฺสํตถิ	อติมานโ อสฺส อตฺถิตี อติมานี (ปุคฺคโล)					

PaliThunder

บาลีธันเดอร์

การศึกษานั้น สามารถเปลี่ยนชีวิตผู้ศึกษา
ให้สูงกว่าพื้นเดิม คนที่มีการศึกษาดี
จะได้อะไรก็ดีกว่า ประณีตกว่าผู้อื่น
คนมีวิชาเท่ากับได้สมบัติจักรพรรดิ
กินใช้ไม่หมด

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

หลวงพ่อดาวดึงส์ วัดปากน้ำภาษีเจริญ